

RAADSINFORMATIEBRIEF

VAN HET COLLEGE VAN B&W

VOOR de gemeenteraad

CC n.v.t.

DATUM 2 april 2024

ONDERWERP Startnotitie Regionale Woonzorgvisie

Beste meneer, mevrouw,

Hierbij biedt het college u de startnotitie aan die is opgesteld als opmaat naar een regionale woonzorgvisie. In deze raadsinformatiebrieven informeren wij u over de achtergrond en de totstandkoming van deze startnotitie.

Achtergrond: Een thuis voor iedereen en versterking regie op de volkshuisvesting

Voor steeds meer mensen is het moeilijk een passende woning te vinden. Sommige mensen hebben nog minder kansen, omdat zij zich in een kwetsbare situatie bevinden. Zij zijn vaak afhankelijk van extra zorg of begeleiding, of zij moeten hun leven (opnieuw) opbouwen. Het gaat om mensen die dak- en thuisloos zijn, die uitstromen uit een intramurale instelling, statushouders en diverse groepen mensen met sociale of medische urgentie, waaronder slachtoffers van huiselijk geweld. Deze mensen hebben niet alleen een dak boven hun hoofd nodig, vaak hebben zij ook behoefte aan zorg en ondersteuning. Daarnaast zijn arbeidsmigranten soms gehuisvest onder erbarmelijke omstandigheden of betalen zij torenhoge huren.

Al deze aandachtsgroepen verdringen elkaar en concurreren met regulier woningzoekenden om de schaarse betaalbare woningen. De leefbaarheid in sommige buurten en wijken staat steeds meer onder druk door ongelijke verdeling van de huisvesting binnen gemeenten en tussen gemeenten onderling. Ook komt de benodigde zorg en ondersteuning nog onvoldoende tot stand waardoor zelfstandig wonen wordt belemmerd.

Om deze reden heeft het ministerie van BZK in 2021 het programma 'Een thuis voor iedereen' ontwikkeld. Het doel van dit programma is te zorgen voor voldoende betaalbare woningen voor alle aandachtsgroepen, met een evenwichtige verdeling over gemeenten en met de juiste zorg, ondersteuning en begeleiding.

Een eerste stap om dit doel te bereiken, is vorig jaar gezet met de afspraken die zijn vastgelegd in de Regionale Realisatieagenda Midden-Holland.

Daarnaast ligt er een wetvoorstel voor versterking regie op de volkshuisvesting. In dit wetsvoorstel zijn maatregelen en doelen uit het programma 'Een thuis voor iedereen' opgenomen. Eén van de verplichtingen voor gemeenten is ook dat zij vanaf 2026 een woonzorgvisie moeten opnemen in hun volkshuisvestelijk programma (*1). De inwerkingtreding van de wet is voorzien in 2024.

Regionale woonzorganalyse

In 2022 heeft onderzoeks- en adviesbureau Questan voor de regio Midden-Holland een analyse uitgevoerd naar wonen en zorg in de vijf regiogemeenten, Gouda, Bodegraven-Reeuwijk, Krimpenerwaard, Waddinxveen en Zuidplas. Dit heeft geresulteerd in het rapport 'Nog langer Thuis in Midden-Holland' (zie bijlage 2). De doelgroepen waar Questan zich met deze analyse op heeft gericht, zijn ouderen met een (toekomstige) lichte of zware zorgbehoefte, mensen in de geestelijke gezondheidszorg en maatschappelijke opvang en mensen met lichamelijke, verstandelijke of psychische beperking. Het onderzoeksrapport is op 3 november 2022 in een gezamenlijk overleg van de wethouders Wonen en Sociaal Domein gepresenteerd en besproken.

Aftrap naar een regionale woonzorgvisie

Gezien de urgentie die naar voren komt in de woonzorganalyse, alsook de aanbevelingen die worden gedaan, hebben de wethouders Wonen en Sociaal Domein van de vijf gemeenten na de presentatie en bespreking van het onderzoeksrapport op 3 november 2022 de opdracht gegeven om te verkennen of en in welke mate er regionale samenwerkingsafspraken rond het thema wonen – zorg opgesteld dienen te worden. De uitkomst van deze verkenning, die in 2023 heeft plaatsgevonden, is beschreven in de startnotitie voor een regionale woonzorgvisie. De startnotitie is op 18 december 2023 door de wethouders Wonen en Sociaal Domein van een positief advies voorzien. De startnotitie (bijlage 1) dient als aftrap voor het opstellen van een regionale woonzorgvisie.

Aanpak en totstandkoming van de startnotitie

Bij de uitwerking van een regionale aanpak voor een regionale woonzorgvisie zijn veel partijen betrokken. De vijf gemeenten kunnen de opgave wonen en zorg alleen oppakken in samenwerking met belangrijke stakeholders zoals zorgverzekeraars/zorgkantoor, zorgaanbieders en woningcorporaties. Naast de bestuurlijke inbreng van de betrokken wethouders Wonen en Sociaal Domein, is met een aantal professionals namens de stakeholders verkend waar zij urgentie zien en voor welke activiteiten volgens hen regionale afstemming aan de orde is.

Samenvatting van het resultaat

Iedere gemeente is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van een lokale woonzorgvisie. Maar een optelsom van lokale visies leidt niet tot de oplossing van het huisvestingsvraagstuk van aandachtsgroepen. Regionale samenwerking is vaak noodzakelijk. In de startnotitie worden afwegingen voor regionale samenwerking op een rij gezet. Hieronder enkele argumenten uit de startnotitie:

1. Goede verdeling van het woonzorgaanbod voor inwoners, bijvoorbeeld bevorderen van een goede verdeling van beschikbaar en betaalbaar woonzorgaanbod voor inwoners van de vijf gemeenten.
2. Kennis delen: regionale samenwerking bevordert doelgerichte en laagdrempelige uitwisseling van kennis tussen de gemeenten.
3. Aansluiten bij werkgebieden van partners. Woningcorporaties, zorgaanbieders en verzekeraars kennen een groter werkgebied dan één gemeente. Voor hen is samenwerking op regionale schaal gewenst. Andersom geldt dit ook voor gemeenten: samen optrekken voor strategische afspraken met zorgaanbieders en corporaties. Ook om te voorkomen dat gemeenten onderling in concurrentie komen.
4. Innovatie van bestaand woonaanbod.
5. Fysieke ruimte om te bouwen als regio. Van belang vanwege de provinciale rol bij het ruimtelijk beleid. Ook voor het benutten van provinciale subsidies of ondersteuningsmogelijkheden.

Samengevat moet de regionale samenwerking resulteren in de volgende kernpunten:

1. Samen inzicht: gemeenschappelijke, regionale informatie die vergelijkbaar is, bijvoorbeeld gegevens over de regionale behoefte aan specialistisch zorgaanbod en definities van woonzorgproducten.
2. Samen sturen en bijsturen. Door regionaal overzicht kunnen gemeenten en hun samenwerkingspartners regionaal bespreken of (bij)sturing nodig is. Monitoring maakt het mogelijk om tekorten in aanbod en uitvoering te constateren en het gesprek daarover te voeren én mogelijke oplossingen te verkennen.
3. Samen sterk: regionale afspraken als basis voor strategische afspraken tussen gemeenten en met belangrijkste uitvoerende stakeholders. Die basis is ook een stevige onderlegger voor de afstemming en samenwerking, en voor het gesprek met de provincie.

Doelgroepen regionale woonzorgvisie

De regionale woonzorgvisie richt zich op ouderen en doelgroepen vallend onder beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Overige aandachtsgroepen zoals verwoord in het wetsvoorstel *Wet versterking regie op de volkshuisvesting* (*2) worden cijfermatig in beeld gebracht, maar niet meegenomen in de aanpak van de regionale woonzorgvisie.

Verbinding met lokale woonzorgvisie

In de lokale woonzorgvisie is opgenomen dat in de gemeente Krimpenerwaard sprake is van een dubbele vergrijzing, waarbij de doelgroep ouderen met dementie of somatische problemen specifieke aandacht vraagt. Naast passende woningen met bijbehorende zorg voor deze doelgroep, is ook behoefte aan kleine woningen om mensen die uitstromen uit de jeugdzorg of beschermd- of beschutwonenvoorzieningen te kunnen huisvesten. Om hierop te kunnen anticiperen is in de lokale woonzorgvisie een aantal doelen omschreven, te weten:

- 1) Aanpassen van de bestaande voorraad;
- 2) Realiseren van geclusterde woonvormen;
- 3) Aanpassen van de leefomgeving door wijken toegankelijk te maken, levensloopbestendige woningen te realiseren en ontmoeten mogelijk te maken;
- 4) Creëren van een passend voorzieningenniveau;
- 5) Voldoende geschikte woningen realiseren.

Deze doelen sluiten aan bij de regionale woonzorgvisie, waarbij we wel uitgaan van wat lokaal kan, doen we lokaal en waar regionale afspraken toegevoegde waarde hebben, werken we regionaal.

Vervolg

Het werken aan een regionale woonzorgvisie vereist een regionale samenwerking tussen gemeenten. We verwoorden de procesaanpak op drie onderdelen:

- Inhoud: Welke taken onderscheiden we?
- Partijen: Wie dient bij welke taak betrokken te zijn? Wie pakt de uitvoering op? De coördinatie?
- Proces en besluitvorming: Volgens welke processtappen ontwikkelen we een gemeenschappelijk regionaal kader? Welke besluitvorming is nodig en door wie?

Het opstellen van een regionale woonzorgvisie vereist ook een regionale samenwerking tussen een groot aantal partijen. Dit vereist een zorgvuldige procesaanpak die in goed overleg met een vertegenwoordiging van de bij de regionale woonzorgvisie te betrekken partijen zal worden bepaald. Zorgvuldigheid, betrokkenheid en draagvlak zijn essentieel voor het beoogde eindresultaat: een regionale woonzorgvisie die bijdraagt aan de integrale aanpak voor de opgave het vraagstuk wonen – zorg Midden-Holland. Afhankelijk van diverse randvoorwaarden wordt de bestuurlijke oplevering van de regionale woonzorgvisie voorzien eind Q3 2024.

Bijlagen RIB:

1. Startnotitie Woonzorgvisie Midden-Holland;
2. Samenvatting “Nog langer Thuis”

Met vriendelijke groet,
burgemeester en wethouders van Krimpenerwaard,
de secretaris, de burgemeester,

J. Hennip

ir.J. Beenakker

*1 Volgens het wetsvoorstel Versterking regie op de volkshuisvesting moet de huisvestingsopgave van in elk geval de volgende aandachtsgroepen in kaart worden gebracht: mantelzorgverleners en -ontvangers, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of zintuigelijke beperking of psychische kwetsbaarheid, uitstromers uit intramurale zorginstellingen, woningzoekenden na detentie, (dreigend) dakloze mensen, stoppende sekswerkers, statushouders, ouderen, arbeidsmigranten, studenten en woonwagenbewoners.

*2 Volgens het wetsvoorstel Versterking regie op de volkshuisvesting moet de huisvestingsopgave van in elk geval de volgende aandachtsgroepen in kaart worden gebracht: mantelzorgverleners en -ontvangers, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of zintuigelijke beperking of psychische kwetsbaarheid, uitstromers uit intramurale zorginstellingen, woningzoekenden na detentie, (dreigend) dakloze mensen, stoppende sekswerkers, statushouders, ouderen, arbeidsmigranten, studenten en woonwagenbewoners.

Regio Midden-Holland

Startnotitie Woonzorgvisie Midden-Holland

Regio Midden-Holland
18 december 2023

Inhoudsopgave

Samenvatting	3
1. Beginnen met een startnotitie	5
1.1 Bestuurlijke opdracht	5
1.2 Aanpak voor startnotitie.....	5
1.3 Bouwstenen voor een regionale woonzorgvisie.....	6
2. Inhoudelijke bouwsteen 1: doelgroepen en regionale onderwerpen	7
2.1 Opgave ouderen	7
2.2 Doelgroepen vallend onder domein Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang	8
2.3 Verbreding naar andere doelgroepen	9
3. Inhoudelijke bouwsteen 2: afweging taken regionaal – lokaal	11
3.1 Redenen voor regionale samenwerking	11
3.2 Wat moet regionaal samenwerken opleveren?	12
3.3 Belangrijke randvoorwaarden	12
4. Gemeenschappelijk regionaal kader	14
4.1 Doel	14
4.2 Opzet	14
4.3 Samenwerking	15
5. Inhoudelijke bouwsteen 3: procesaanpak en partijen	16
5.1 Welke taken moeten we organiseren?	16
5.2 Samenwerkingspartijen	17
5.3 Proces en besluitvorming	17
5.4 Coördinatie- en uitvoeringskracht.....	18
5.5 Vervolg.....	18
Bijlage 1: Context bij de woonzorgopgave	19
Bijlage 2: Resultaat van Brede ambtelijke overleg van 29 juni 2023	23

Samenvatting

Iedere gemeente is verantwoordelijk voor de ontwikkeling van een lokale woonzorgvisie. Afgelopen jaren is landelijk gebleken dat de optelsom van deze lokale visies niet leidt tot de oplossing van het huisvestingsvraagstuk van aandachtsgroepen. Regionale samenwerking in een nader te bepalen vorm en omvang is vaak noodzakelijk.

Regionale samenwerking op wonen en zorg ontstaat echter niet vanzelf. Gemeenten moeten met elkaar afwegen welke mate van regionale samenwerking zij gewenst vinden op dit dossier en hoe zij dit regionaal willen oppakken. In de regio Midden-Holland is door de gezamenlijke analyse *Nog langer thuis in Midden-Holland* de inhoudelijke urgentie helder vastgesteld.

De vraag die in deze startnotitie is verkend, is of en in welke mate de vijf gemeenten in de regio Midden-Holland regionaal aan de slag willen om een regionale woonzorgvisie met elkaar te maken. In deze startnotitie is de uitkomst van de verkenning beschreven:

- Er zijn veel redenen voor regionale samenwerking;
- Bestuurders kiezen voor een regionale woonzorgvisie met een afbakening naar zorgdoelgroepen;
- Bestuurders constateren dat de ontwikkeling van een kader met gemeenschappelijke cijfers een voorwaarde is om afspraken te kunnen maken voor strategieën in vastgoed in combinatie met zorg;
- De ontwikkeling van dit kader is niet slechts een papieren exercitie, maar een gefaseerde aanpak om de cijfers te koppelen aan regionaal beleid op wonen en zorg;
- Het is om die reden noodzakelijk om niet alleen als vijf gemeenten samen te werken, maar ook de samenwerking te zoeken met zorgaanbieders, woningcorporaties en zorgkantoor.

In deze startnotitie worden de gemeenschappelijke cijfers gedefinieerd met de term “regionaal gemeenschappelijk kader”. Dat kader bestaat uit drie inhoudelijke bouwstenen, die elk in een hoofdstuk zijn uitgewerkt:

- Bouwsteen 1: Doelgroepen en onderwerpen
- Bouwsteen 2: Afweging taken regionaal – lokaal
- Bouwsteen 3: Procesaanpak en partijen

De startnotitie beschrijft verder volgens welke stappen de regio dit gemeenschappelijke kader wil opstellen:

- Taak 1: Geef inzicht in vraagcijfers en definities
- Taak 2: Verken mogelijke maatregelen regionaal en lokaal
- Taak 3: Verken een mogelijke verdeling van de opgave per gemeente

Dit kader zal het eerste belangrijke onderdeel zijn van een regionale woonzorgvisie. Maar voor regionale samenwerking zijn ook andere belangrijke onderwerpen benoemd. Bijvoorbeeld het aanjagen van innovatie, het uitwisselen van kennis en ervoor zorgen dat partners elkaar bestuurlijk inspireren maar ook vasthouden om gezamenlijk te werken aan goede woonzorg voor de inwoners van Midden-Holland. Daarmee wordt de regionale woonzorgvisie niet alleen een rapport, maar ook het resultaat van een samenwerkingsproces. In deze startnotitie wordt een voorstel voor een regionale procesorganisatie beschreven.

In figuur 1 is de relatie tussen het gemeenschappelijk regionaal kader en de woonzorgvisie aangegeven.

Figuur 1: Gemeenschappelijk regionaal kader is belangrijk onderdeel van de woonzorgvisie

De startnotitie is allereerst bedoeld voor de bestuurlijke samenwerking tussen de vijf gemeenten van de regio. Daarna willen de bestuurders aan tafel met de samenwerkingspartners, omdat duidelijk is dat zonder hen geen kader kan worden ontwikkeld en kan worden gewerkt aan een regionale woonzorgvisie Midden-Holland.

1. Beginnen met een startnotitie

1.1 Bestuurlijke opdracht

In het onderzoeksrapport *Nog langer thuis in Midden-Holland* is de wonen- en zorgvraag geanalyseerd van zorgdoelgroepen in de regio Midden-Holland. Het onderzoeksrapport is op 3 november 2022 in een gezamenlijk overleg van de wethouders Sociaal en Ruimtelijk domein besproken en vastgesteld. Gezien de geschetste urgentie hebben de bestuurders de aanbevelingen van het onderzoeksrapport onderschreven. Zij hebben voor het vervolg de opdracht gegeven de regionale Nog langer thuis-analyse handen en voeten te geven in een startnotitie. Met wat, hoe en wie willen de vijf gemeenten, verenigd in de regio Midden-Holland, aan de slag om een regionale woonzorgvisie te ontwikkelen?

Waarom eerst een intergemeentelijke verkenning?

De totstandkoming van een woonzorgvisie is tot nu toe een lokale taak en lokale bevoegdheid. Een aantal gemeenten heeft al een eigen woonzorgvisie. Uit de Nog langer thuis-analyse is gebleken dat de omvang van het wonen en zorg-vraagstuk de mogelijkheden van de lokale gemeente te boven gaat. Vanuit dit besef hebben de betrokken wethouders hun ambtenaren gevraagd een regionale aanpak van een regionale woonzorgvisie te ontwikkelen¹. De startnotitie verwoordt de regionale aanpak en de inhoudelijke bouwstenen van een regionale woonzorgvisie. Dit om in het regionale bestuurlijke overleg Ruimte en Wonen – op dit gesprekspunt versterkt met de wethouders Sociaal van de vijf gemeenten – standpunten in te nemen.

Ondertussen

Gedurende de eigen afwegingsperiode blijven gemeenten zich bewust van de externe omgeving. Daarom is ook voor de startnotitie de belangrijke samenwerkingspartners als woningcorporaties, zorgaanbieders en VGZ gevraagd hun beeld op de opgave te schetsen. Voorts is de landelijke context beschreven. Zie bijlage 1.

1.2 Aanpak voor startnotitie

Een ambtelijke trekkersgroep, versterkt met twee externe adviseurs, heeft de opdracht voor een startnotitie opgepakt. De ambtelijke trekkersgroep bestaat uit:

- Germien la Grand, senior adviseur Inclusief en Passend Wonen, gemeente Gouda;
- Jiska Ruis, senior beleidsadviseur Wonen, gemeente Bodegraven-Reeuwijk;
- Hennie Bouwens, programmasecretaris/beleidsadviseur Economie en Wonen, regio Midden-Holland.

Ondersteund door twee externe procesadviseurs: Wim Vos en Netty van Triest.

Om een startnotitie op te kunnen stellen heeft de trekkersgroep driemaal overlegd met een ambtelijke vertegenwoordiging Wonen en Zorg van de vijf gemeenten en met op dat thema werkzame regionale ambtenaren. Voorts zijn de wethouders Wonen en Sociaal Domein van de vijf gemeenten per gemeente gezamenlijk geïnterviewd en is een bijeenkomst georganiseerd met de professionals van de belangrijkste stakeholders.

Met de wethouders Wonen en Sociaal Domein zijn op 25 september 2023 de bevindingen uit de interviews besproken. Met inachtneming van de inbreng tijdens de slotbespreking van de wethouders Wonen en Sociaal Domein op 18 december 2023 is deze startnotitie met een positief bestuurlijk advies afgerond.

¹ Het document waarin de regionale samenwerkingsafspraken worden beschreven, hebben we als werktitel 'Regionale woonzorgvisie' genoemd. Het kan goed zijn dat na de start van de activiteiten een andere titel passender is bij de daadwerkelijke activiteiten. Bijvoorbeeld 'Regionale woonzorg-afspraken'.

1.3 Bouwstenen voor een regionale woonzorgvisie

De startnotitie beschrijft de bouwstenen waarmee gemeenten aan de slag willen als zij een regionale woonzorgvisie ontwikkelen. We hebben drie bouwstenen onderscheiden:

- a. Doelgroepen en regionale onderwerpen (zie hoofdstuk 2)
Op welke doelgroepen richt zich de regionale woonzorgvisie?
- b. Afweging regionaal – lokaal (zie hoofdstuk 3)
Welke taken zijn wenselijk om op regionaal niveau op te pakken en welke taken worden door de bestuurders als lokale taken benoemd? Wat is het doel en het resultaat van de regionale samenwerking?
- c. Procesaanpak en partijen (zie hoofdstuk 5)
Wat is een mogelijke regionale aanpak verbonden met de lokale activiteiten? Welke fasering en regionale samenwerking met partijen is gewenst?

Hieronder volgt een toelichting op de drie bouwstenen.

a. Doelgroepen en regionale onderwerpen

De eerste stap voor deze startnotitie was de vraag: op welke doelgroepen richten we de regionale activiteiten? Deze keuze wordt ten eerste bepaald door de urgentie van de woonzorgvraag die is beschreven in de Nog Langer thuis-analyse. Door het landelijke volkshuisvestingsbeleid, dat aandacht vraagt voor alle aandachtsgroepen, is het de vraag of de activiteiten voor de regionale woonzorgvisie zich dienen te verbreden naar aandachtsgroepen zoals arbeidsmigranten, woonwagenbewoners en statushouders. Huisvestingsbeleid voor deze groepen wordt nu door iedere gemeente afzonderlijk opgepakt. In de interviewronde zijn de wethouders bevraagd of zij het wenselijk vinden om de aanpak van een regionale woonzorgvisie te verbreden. Op het bestuurlijke overleg van de Bestuurlijke Tafel Ruimte en Wonen op 25 september 2023 zijn de uitkomsten uit de bestuurlijke interviews gedeeld. In deze startnotitie zijn keuzes uit de interviews en het bestuurlijke overleg verwoord.

b. Afweging regionaal – lokaal

De urgentie voor de regio is helder: de regio krijgt te maken met een dubbele vergrijzing, er is krapte op de arbeidsmarkt en er is sprake van een tekort aan woningen en woonvormen met zorg en/of begeleiding. Maar welke onderwerpen behoren tot de *regionale* woonzorgvisie?

De ontwikkeling van een woonzorgvisie is tot nu toe vooral een lokale, gemeentelijke verantwoordelijkheid. De lokale autonomie voor een woonzorgvisie kent begrenzings in de praktijk. De meeste gemeenten hebben niet het volledige gewenste woonzorgaanbod binnen de eigen gemeentegrenzen beschikbaar. Willen zij dit veranderen dan is al snel overleg noodzakelijk met buurgemeenten. Bovendien worden randvoorwaarden voor het gewenste woonzorgaanbod vaak op regionale tafels afgesproken. Denk bijvoorbeeld aan woningprogrammering of het inkoopbeleid voor Wet langdurige zorg (Wlz)/Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo). Dit maakt regionale samenwerking vaak noodzakelijk. De regio Midden-Holland stemt bijvoorbeeld al enige jaren af over de uitstroom van cliënten vanuit instellingen naar een zelfstandige woning. In deze startnotitie worden de afwegingen voor regionale samenwerking op een rij gezet en beschreven wat ambtelijk en bestuurlijk als wenselijk wordt gezien om regionaal op te pakken.

c. Procesaanpak en partijen

Bij de uitwerking van een regionale aanpak voor een regionale woonzorgvisie zijn veel partijen te betrekken. Op voorhand is duidelijk dat de vijf gemeenten de opgave wonen en zorg alleen kunnen oppakken samen met belangrijke stakeholders zoals zorgverzekeraar/zorgkantoor, zorgaanbieders en woningcorporaties. Op 2 november 2023 is op een bijeenkomst voor de professionals van de stakeholders verkend waar zij urgentie zien en welke activiteiten zij regionaal willen afstemmen. Met het brede ambtelijke overleg is vervolgens op 9 november 2023 een gezamenlijk procesaanpak uitgewerkt.

2. Inhoudelijke bouwsteen 1: doelgroepen en regionale onderwerpen

De urgentie van de woonzorgvraag is de aanleiding voor deze startnotitie. Deze is beschreven in het onderzoeksrapport *Nog langer thuis in regio Midden-Holland*.

Deze Nog langer thuis-analyse onderscheidt de volgende doelgroepen:

- Ouderen;
- Doelgroepen vallend onder domein Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang.

In bijlage 2 staat de gedetailleerde informatie over de opgave per doelgroep.

Bestuurlijk en ambtelijk is verkend en besproken of in de vraaganalyse voor deze doelgroepen onderwerpen worden gemist, die in hun praktijk wel aan de orde zijn. In dit hoofdstuk wordt per doelgroep gedeeld welke regionale actie volgens betrokkenen nodig is. Tot slot is de verbreding naar andere aandachtsgroepen verkend. Is het wenselijk deze mee te nemen in de regionale samenwerking voor de regionale woonzorgvisie, of is de huidige lokale en regionale aanpak toereikend?

2.1 Opgave ouderen

Met betrokkenen is verkend op welke onderwerpen regionale samenwerking winst kan opleveren. Op basis van de ambtelijke en bestuurlijke gesprekken delen we de volgende conclusies over regionale samenwerking:

Conclusie: Grote urgentie en aan de slag

De opgave voor ouderen is getalsmatig het grootst. De regio krijgt te maken met een dubbele vergrijzing, er is krapte op de arbeidsmarkt en er is sprake van een tekort aan woningen en woonvormen met zorg en/of begeleiding. In alle bestuurlijke en ambtelijke gesprekken klinkt deze urgentie door. Alle betrokken bestuurders onderschrijven de urgentie voor de vraag naar en de noodzaak van extra verpleeghuiszorg en geclusterde woonzorgvormen. De grote mogelijkheden van thuishetchnologie kunnen wellicht worden ingezet om de extra verpleeghuiszorgbehoefte op te vangen.

Conclusie: Organiseer een regionaal bestuurlijk en professioneel netwerk wonen en zorg

De meeste wethouders formuleren de behoefte aan strategische kennisuitwisseling met collega-wethouders, maar ook met collega-bestuurders op het wonen en zorgdomein. Hoe kijkt een ieder tegen de opgave aan, waar liggen kansen tot samenwerking, wat zijn kansrijke aanpakken en concepten?

Ambtelijk is er behoefte aan georganiseerde, regionale kennisuitwisseling over elkaars goede aanpakken. Bijvoorbeeld over woningaanpassing en mogelijkheden om doorstroming te bevorderen. Dit ter inspiratie voor de eigen lokale aanpak.

Conclusie: Lokaal verantwoordelijk en besluitvorming, regionaal monitoren

De meeste wethouders beschrijven dat zij zelf als gemeente verantwoordelijk zijn voor de ontwikkeling van een lokale woonzorgvisie en lokale aanpak die leidt tot bevordering van geschikte locaties en voorraad of het herbestemmen van bestaande woningvoorraad voor woonzorgvormen. Zij verwachten dat het grootste deel van de ouderen vooral in de eigen gemeente wil blijven wonen. Wethouders formuleren dat het wenselijk is om gezien de grote opgave regionaal te monitoren welke woonzorgproducten iedere gemeente ontwikkelt en regionaal te monitoren of gezamenlijk de vraag voldoende wordt beantwoord.

Conclusie: Gemeenschappelijke cijfers en aannames over vraag en aanbod wonen en zorg

In de Nog langer thuis-analyse worden de behoefte en de opgave in aantallen en woonzorgproducten regionaal en per gemeente kwantitatief en kwalitatief beschreven. Gemeenten geven aan (in samenspraak met financier/zorgverzekeraar en corporaties) deze cijfers en aannames nader te willen bespreken.

Zowel ambtelijk als bestuurlijk wordt benoemd dat behoefte is aan de volgende vraag- en aanbodsanalyse:

- Gemeenschappelijke cijfers en aannames waarover gemeenten, woningcorporaties en zorgaanbieders het eens zijn, waaronder de behoefte aan:
 - geclusterde woonvormen;
 - verpleeghuiszorg (zowel intramuraal als in geclusterde woonvormen);
- Een verrijking van de huidige regionale analyse met cijfers over de lokale bestaande woningvoorraad op prijs en geschiktheid;
- Gemeenschappelijke regionale definiëring van genoemde woonzorgproducten. Benut hierbij kennis van bijvoorbeeld zorgpartijen over een effectieve en efficiënte clustering;
- Een verkenning per gemeente welke mogelijkheden de betreffende gemeente heeft voor het genoemde aantal en de genoemde woonzorgproducten.

Door een gezamenlijke, regionale vraag- en aanbodsanalyse uit te voeren met eenduidige definities die door alle vijf gemeenten worden toegepast, geven bestuurders aan antwoord te willen krijgen op de volgende vragen:

- Wat is de regionale woonzorgvraag?
- Welke specifieke woonzorgproducten, naast individuele voldoende toegankelijke woningen, zijn regionaal nodig en wat zijn de kenmerken van deze woonzorgproducten?
- Welke spreiding over de vijf gemeenten is gewenst, gezien de vraaganalyse en welke is haalbaar gezien de mogelijkheden in de woningvoorraad en de planontwikkeling in de vijf gemeenten?

Op basis van deze analyse, die samen met partners worden uitgevoerd, geven bestuurders aan het gesprek aan te willen gaan over mogelijke strategieën. Zoals bijvoorbeeld de stimulering van innovatieve woontussenvormen.

Conclusie: Regionale sturing nodig op fysieke verdeling van innovatieve woontussenvormen

Er is naast de behoefte aan verpleeghuiszorg voor ouderen behoefte aan een divers aanbod aan woonvormen die zelfhulp en onderlinge hulp bevorderen. Innovatieve woonvormen zoals Knarrenhof, Oudenhuis en Meergeneratie wonen. De vraag is of alle gemeenten binnen hun eigen grenzen locaties beschikbaar hebben. Ambtelijk wordt voorgesteld om regionaal de behoefte zichtbaar te maken door de organisatie van een regionaal loket/aanmeldpunt voor initiatiefnemers en regionaal te bespreken waar mogelijkheden zijn om initiatieven te verbinden aan locaties. De initiatieven dienen te passen bij de woonzorganalyse zoals in het voorgaande punt is beschreven. Bestuurlijk kiezen de wethouders voor met name een uitvoering lokaal.

2.2 Doelgroepen vallend onder domein Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang

De woonopgave voor de doelgroepen vallend onder het domein Beschermd Wonen en Maatschappelijke Opvang is getalsmatig veel kleiner dan die van ouderen. De Nog langer thuis-analyse beschrijft dat door de regionaal ingezette transitie van Beschermd Wonen naar Beschermd Thuis de vijf gemeenten een grote veranderingsopdracht hebben, waaronder een goede samenwerking tussen het wonen- en het sociale domein. In het sociale domein zal het accent meer liggen op preventief werken, vinger aan de pols en zorgdragen voor voldoende cliëntcoördinatie. Voor het wonen-domein is de opdracht te verkennen welke woonproducten de transitie naar

Beschermd Thuis ondersteunen. Op basis van de ambtelijke en bestuurlijke gesprekken delen we de volgende conclusies over mogelijke onderwerpen voor regionale samenwerking:

Conclusie: Bestaande regionale afspraken uitstroom uitvoeren, behoefte aan woningen monitoren

Voor de uitstroom uit instellingen en maatschappelijke opvang zijn afspraken over uitstroom gemaakt en dit jaar geactualiseerd in het regionale *Convenant uitstroom opvang en zorg regio Midden-Holland 2023*. Een opdracht voor lokale gemeenten is uitstroom mogelijk te maken conform het contingent en de verdeling daarvan die de gemeenten op basis van het convenant met elkaar hebben afgesproken. De crux is daarbij de beschikbaarheid van kleine, betaalbare woningen omdat verreweg de meeste uitstromers alleenstaanden zijn. Ambtelijk wordt geconstateerd dat de krapte op de woningmarkt hoge kosten in het sociaal domein veroorzaakt doordat de zorgvraag voor een deel van de cliënten woonvragen zijn. Ambtelijk en bestuurlijk is de wens de uitstroom te coördineren en deze beter te monitoren waardoor een extra vraag beter in beeld kan komen.

Conclusie: Monitoren en uitwisselen uitvoering Convenant uitstroom opvang en zorg

Veel wethouders geven aan dat de realisatie van kleine en betaalbare woonvormen in nieuwbouw of in bestaande woningvoorraad traag verloopt. Oorzaken zijn verschillend: bezwaren van omwonenden, onvoldoende mogelijkheden om sociale huur te realiseren. Het zou goed zijn om naast het lokale zicht op de uitvoering, ook regelmatig de regionale stand van zaken van de uitvoering van het convenant uit te wisselen. Zijn we op de goede weg? Dit als input om met elkaar te bespreken welke mogelijkheden een ieder ziet om te versnellen.

Conclusie: Nieuwe woonvormen definiëren: behoefte aan differentiatie

Door de transitie naar Beschermd Thuis ontstaat behoefte aan een grotere differentiatie in woontussenvormen. Ambtelijk worden benoemd: kamers met begeleiding voor jongeren, specialistisch aanbod (Wlz) voor doelgroepen met meervoudige problematiek. Regionaal zou deze behoefte moeten worden gedefinieerd en besproken hoe tot een verdeling van dit aanbod kan worden gekomen.

Conclusie: Regionaal kennisuitwisseling over preventie nodig en visie op maatschappelijke voorzieningen

Door de transitie naar Beschermd Thuis is de noodzaak voor preventief werken groter geworden. Naast maatregelen in het sociale domein, kent preventief werken een fysieke component. Wat zijn de benodigde maatschappelijke voorzieningen, zoals een buurthuis/huiskamer? Evenals bij de ouderen is de wens regionaal te verkennen welke voorzieningen in de wijk mogelijk zijn en op welk schaalniveau dit mogelijk is. Iedere gemeente kan deze kennis vervolgens lokaal benutten voor keuzes in locaties en/of clustering van woningen.

2.3 Verbreding naar andere doelgroepen

Het (nu demissionaire) kabinet ontwikkelt wetgeving om gemeenten te vragen een woonzorgvisie op te stellen voor alle aandachtsgroepen.² Een aantal gemeenten in onze regio heeft wonen-beleid geformuleerd voor andere aandachtsgroepen zoals studenten, woonwagenbewoners, arbeidsmigranten. In de bestuurlijke gesprekken is verkend of wethouders het wenselijk vinden om de activiteiten en de aanpak voor de regionale woonzorgvisie te verbreden. Op basis van de ambtelijke en bestuurlijke gesprekken delen we de volgende conclusie:

² Volgens het wetsvoorstel Versterking regie volkshuisvesting moet de huisvestingsopgave van in elk geval de volgende aandachtsgroepen in kaart worden gebracht: mantelzorgverleners en -ontvangers, mensen met een lichamelijke, verstandelijke of zintuiglijke beperking of psychische kwetsbaarheid, uitstromers uit intramurale zorginstellingen, woningzoekenden na detentie, (dreigend) dakloze mensen, stoppende sexwerkers, statushouders, ouderen, arbeidsmigranten, studenten en woonwagenbewoners.

Conclusie: Overige aandachtsgroepen in aantal wel in beeld brengen, niet meenemen in aanpak regionale woonzorgvisie

De meeste wethouders geven aan de brede groep aandachtsgroepen, waaronder studenten, arbeidsmigranten en woonwagenbewoners, niet te willen meenemen in de aanpak voor een regionale woonzorgvisie. De aanpak van de regionale woonzorgvisie willen de wethouders beperken tot de **zorg**doelgroepen. Dat zijn groepen die naast een woning zorg- en of begeleiding nodig hebben om zelfstandig te kunnen wonen. Het oppakken van de opgave en regionaal afstemmen voor deze zorgdoelgroepen is al complex genoeg, zeggen de meeste wethouders.

Wel wordt voorgesteld om regionaal de woonbehoefte in beeld te brengen van alle aandachtsgroepen, gezien de mogelijkheden voor nieuwbouw. Een woning voor de één is immers een woning minder voor de ander. De aanpak van de andere aandachtsgroepen wordt op andere tafels opgepakt.

Op het bestuurlijke overleg op 18 december 2023 zijn de doelgroepen voor de regionale woonzorgvisie aangescherpt. De regionale analyse richt zich op:

- zelfstandige woningen of woonvormen die gebaseerd zijn op het principe scheiding van wonen en zorg. Huisvesting die in het zorgbudget wordt bekostigd valt hierbuiten.
- zorgdoelgroepen vanaf 18 jaar waarbij de wonen-vraag gecombineerd gaat met een vraag naar welzijn, zorg en/ of begeleiding.
- uitgangspunt bij de begrenzing van deze doelgroepen is de begrenzing van de Nog langer thuis-analyse. Deze bevat drie categorieën: ouderen, doelgroepen met een psychische beperking, doelgroepen met een verstandelijke beperking.
- De regionale activiteiten richten zich met name op zorgdoelgroepen waarbij een combinatie tussen wonen en zorg nodig is die valt onder de inkoopkaders Beschermd Wonen en Opvang en de Wet langdurige zorg.

3. Inhoudelijke bouwsteen 2: afweging taken regionaal – lokaal

Zoals al eerder beschreven, is de ontwikkeling van een woonzorgvisie een taak van de individuele gemeente. Daarom is in de overleggen uitgebreid aan de orde geweest wat het karakter is van de regionale samenwerking. Waarom zou je regionale samenwerking wensen? En wat moet de regionale samenwerking opleveren?

3.1 Redenen voor regionale samenwerking

In de bestuurlijke en ambtelijke gesprekken en in de bijeenkomst met stakeholders zijn de volgende argumenten benoemd voor regionale samenwerking:

Een goede verdeling van woonzorgaanbod voor inwoners

De opgave waarvoor de regio staat is groot. Ouderen met een zorgbehoefte en inwoners met psychische en verstandelijke beperkingen nemen in aantal toe en wonen steeds vaker zelfstandig. Gemeenten staan voor de opdracht om zeker voor de lage inkomens te bezien hoe zij, binnen hun mogelijkheden, kunnen zorgen voor een goed woonzorgaanbod en hoe zij kunnen voorkomen dat een tekort ontstaat of blijft bestaan. Er is tegelijkertijd druk op het beschikbare zorgbudget, op de beschikbare locaties en een schaarste op de arbeidsmarkt. Door zorgaanbieders zijn zorgen geuit of er voldoende betaalbaar woonzorgaanbod in de toekomst beschikbaar is en/of voldoende personeel kan worden geworven. Keuzes voor bijvoorbeeld uitbreiding van een woonzorgproject met verpleeghuiszorg in de ene gemeente, hebben invloed op de overblijvende capaciteit voor de andere gemeenten. Om te zorgen dat er sprake blijft van een goede verdeling van beschikbaar en betaalbaar woonzorgaanbod voor de inwoners van de vijf gemeenten, is regionale samenwerking noodzakelijk. Het gaat dan bijvoorbeeld over een betere verdeling van het aantal sociale huurwoningen over de vijf regiogemeenten gekoppeld aan een bepaald type woonzorgproduct of bijvoorbeeld de verdeling van de uitstroom van cliënten uit instellingen.

Kennis delen

Door regionaal samen te werken kan beter elkaars kennis worden benut. Bijvoorbeeld bij het maken van een gedeelde analyse van de vraag. De resultaten kunnen niet alleen regionaal worden gebruikt, maar ook lokaal, als input voor het lokale woonzorgbeleid. Ook ervaringen over effectieve en efficiënte clustering kan over en weer behulpzaam zijn.

Kansen benutten van elkaar

De woningvoorraad in Gouda kenmerkt zich in vergelijking tot die van de andere regiogemeenten door veel appartementen. De andere gemeenten hebben relatief meer (grote) eengezinswoningen. Verder ontwikkelt de gemeente Zuidplas een 5e dorp waarin fysiek ruimte is voor woonzorgcomplexen. Door regionale samenwerking kunnen over en weer kansen worden benut.

Aansluiten bij werkgebied partners

Veel partners (woningcorporaties, zorgaanbieders en verzekeraar) kennen een groter werkgebied dan één gemeente. Voor deze partners is samenwerking op regionale schaal gewenst. Andersom geldt dit ook voor gemeenten; wethouders benoemen de wens om samen op te trekken voor strategische afspraken met zorgaanbieders en corporaties. Ook om te voorkomen dat gemeenten onderling in concurrentie komen.

Innovatie van bestaand aanbod

Diverse wethouders benadrukken dat innovatie van woonzorgaanbod noodzakelijk is. De wens is regionaal deze innovatie te stimuleren en kennis uit te wisselen.

Specialistisch aanbod

Niet al het woonzorgaanbod kan in iedere gemeente worden geboden. Voor de ontwikkeling van dit specialistische zorgaanbod – zoals een verpleeghuis, een woonzorgvoorziening voor triple problematiek etc. – is regionale samenwerking en het gesprek noodzakelijk over waar te realiseren.

Fysieke ruimte voor bouwen

Het laatste argument dat voor regionale samenwerking is gegeven, is om als regio – voor de invulling van de woonzorgvraag – gezamenlijk het gesprek te kunnen voeren met de provincie. Om te pleiten voor extra fysieke ruimte en locaties of voor subsidiëring of ondersteuning.

3.2 Wat moet regionaal samenwerken opleveren?

In bovenstaande redenen voor regionale samenwerking zijn ook de wensen besloten wat samenwerking moet opleveren. Deze kunnen we samenvatten in drie principes:

- Samen inzicht
- Samen sturen en bijsturen
- Samen sterk

Samen inzicht

Door diverse gesprekspartners is gepleit om regionaal inzicht te krijgen in de regionale behoefte aan specialistische woonzorgaanbod, woonzorgproducten/woontussenvormen, de definiëring van de benodigde woonzorgproducten en cijfermatige verdeling ervan over de vijf gemeenten. Door te werken aan gemeenschappelijke, regionale informatie die vergelijkbaar is, kan het vervolggesprek worden gevoerd over verdeling en afstemming. De basis voor dit kennisinzicht is het eerder uitgevoerde onderzoek *Nog langer thuis in Midden-Holland*.

Samen sturen en bijsturen

De woonzorgvisie is een lokale verantwoordelijkheid en bevoegdheid. Geen van de bestuurders pleit voor een regionale woonzorgvisie die de lokale woonzorgvisie vervangt. De regionale afspraken worden eerder beschouwd als ‘kop op’ de lokale visie. Bijvoorbeeld na definitie van een woonzorgproduct is het aan de gemeenten om deze te verbinden aan een locatie, concrete uitwerking en mogelijke initiatiefnemers.

Door regionaal het overzicht te houden kunnen gemeenten en hun samenwerkingspartners regionaal bespreken of sturing of bijsturing noodzakelijk is. Door monitoring is het mogelijk om tekorten in aanbod en uitvoering te constateren en het gesprek te voeren of gemeenten of andere partners elkaar kunnen helpen.

Samen sterk

Regionale afspraken vormen ook de basis voor strategische afspraken tussen gemeenten en met belangrijkste uitvoerende stakeholders, zoals zorgpartijen, woningcorporaties en zorgverzekeraar. Het biedt een stevige onderlegger voor de afstemming en samenwerking en voor het gesprek met de provincie. Samen sterk, is door verschillende wethouders benoemd.

3.3 Belangrijke randvoorwaarden

Regionale samenwerking en afstemming kost ook moeite en inspanning en vergt een goede balans met de gewenste lokale autonomie. In de bestuurlijke en ambtelijke gesprekken zijn de volgende randvoorwaarden benoemd voor regionale samenwerking:

Borging van regionale afspraken in gemeenteraden

Hierboven zijn de argumenten genoemd voor regionale samenwerking. Die samenwerking moet leiden tot uitvoerbare regionale bestuurlijke afspraken. Deze afspraken moeten echter door de lokale gemeenteraden worden bekrachtigd. Niet alleen omdat de regio Midden-Holland geen formele

bestuurslaag is, maar ook omdat het belangrijk is dat de afspraken lokaal worden geborgd. Dat kan alleen door middel van besluiten door de gemeenteraden. In het bestuurlijke overleg op 18 december 2023 is afgesproken dat bij de opstart van de uitvoering een Raadsinformatiebrief wordt opgesteld.

Geen vertraging voor de uitvoering van de eigen lokale woonzorgvisie

Regionale samenwerking is heel belangrijk. Het kan bijvoorbeeld leiden tot kennistoename en versnelling van de (uitvoering van de) lokale woonzorgvisie. Maar elke gemeente heeft een eigen lokaal woonzorgbeleid, met een eigen tempo. De wethouders hebben aangegeven dat de regionale samenwerking niet mag leiden tot vertraging in de uitvoering van de lokale woonzorgvisie. Om die reden kiezen bestuurders voor een voortvarende aanpak en is de ambitie om in juli 2024 het gemeenschappelijk regionaal kader afgesproken te hebben.

Lokale ruimte voor hoe regionale woonzorgvisie uit te voeren

Na het vaststellen van de opgave en de verdeling daarvan over de vijf regiogemeenten is het aan de afzonderlijke gemeenten om te bepalen hoe die opgave wordt ingevuld. Denk aan de keuze van de locaties, gebiedsgericht of pandgericht, en de keuze voor de initiatiefnemer.

Een realistische financiële planning en afspraken

Ambitie is mooi, maar alleen als die realistisch is. Daarom is overleg met de externe partners nodig om gezamenlijk af te spreken wat redelijkerwijs mogelijk is, zoals een minimale omvang van een zorgcomplex waar zware zorg wordt verleend. Daarom is het tijdig betrekken van regionale zorgaanbieders, verzekeraar/zorgkantoor noodzakelijk bij het maken van de afspraken, niet alleen de afspraken over het vergroten van het aanbod, maar ook later, op projectniveau.

Iedere gemeente is nodig

Samenwerking kan alleen succesvol zijn als alle vijf regiogemeenten zich aan het proces binden door de inzet van voldoende menskracht en financiële middelen.

Voldoende regionale en lokale uitvoeringskracht

De opgave is groot, complex en voor een deel nog niet bekend. Daarom is voor de uitvoering van het woonzorgbeleid bij de vijf regiogemeenten voldoende uitvoeringskracht nodig, in het Wonen en het Sociale Domein. Er dient ook voldoende regionale coördinerende capaciteit te zijn zowel voor wonen als voor zorg.

4. Gemeenschappelijk regionaal kader

Als belangrijk onderwerp van regionale samenwerking wordt bestuurlijk en ambtelijk de ontwikkeling benoemd van een gemeenschappelijk cijfermatig kader: een regionale vraag- en aanbodsanalyse en een verdeling van het gewenste aanbod over de vijf gemeenten. Deze analyse en de verdeling noemen we in deze startnotitie een ‘gemeenschappelijk regionaal kader’.³

Om te zorgen dat ieder eenzelfde beeld heeft hiervan, hebben bestuurders op het eerste bestuurlijke overleg gevraagd dit gedetailleerd uit te werken. In dit hoofdstuk beschrijven we dit kader en de aanpak ervan.

Het gemeenschappelijk regionaal kader is een belangrijk deel van de toekomstige inhoud van de te ontwikkelen regionale woonzorgvisie. Naar verwachting is dit niet de enige inhoud. In hoofdstuk 2 zijn immers meer onderwerpen benoemd waarvan het zinvol is om regionaal af te stemmen. Voorts zal werkende weg blijken dat naast het gemeenschappelijk regionaal kader, andere onderwerpen meer uitwerking behoeven. Op het bestuurlijke overleg op 18 december 2023 is echter afgesproken de uitvoering vooral te richten op de ontwikkeling van een gemeenschappelijk regionaal kader. Zo snel en zo beknopt mogelijk.

4.1 Doel

De wethouders en ambtenaren hebben de volgende doelen genoemd voor het gemeenschappelijk regionaal kader:

- Regionaal de behoefte in beeld brengen, als input voor regionale afspraken op het woon/ruimtelijk en sociaal/zorg domein (Regionale Realisatie Agenda, huisvestingsverordening, Wmo-convenant), zoals de verdeling van specialistische zorg en specifieke woontussenvoorzieningen (ouderen en GGZ/VG) over de vijf regiogemeenten en de mogelijkheden van uitruil of fasering van het aanbod.
- Afstemming met het zorg/sociale domein over bijbehorende zorg- en dienstverlening.
- Middel voor het gezamenlijke gesprek met andere partners: provincie, zorgpartijen en corporaties.

4.2 Opzet

Het gemeenschappelijk regionaal kader bestaat uit:

- Definities van woonzorgproducten
De diverse woonzorgproducten/woontussenvormen, zoals ‘geclusterde woningen’, worden gedefinieerd, zodat voor alle betrokken partijen duidelijk is wat eronder wordt verstaan.
- Inzicht in de behoefte per doelgroep en de omvang van het tekort
Hierin worden in elk geval de zorgdoelgroepen onderscheiden en zoveel mogelijk van de overige aandachtsgroepen. Het gaat om de woonbehoefte tot bijvoorbeeld 2040. Voor zover de behoefte nu niet bekend is, worden afspraken gemaakt over de manier om deze inzichtelijk te krijgen, zoals een onderzoek aanvullend op de huidige Nog langer thuis-analyse.
Een belangrijk aspect is de duiding van de beschikbare cijfers over de woningbehoefte: omvat deze cijfers alle doelgroepen of zijn er doelgroepen buiten beschouwing gelaten? Uiteindelijk moet de behoefte van alle doelgroepen in beeld worden gebracht, zodat die behoefte kan worden uitgedrukt als één getal.
Op basis van het huidige aanbod wordt inzicht gegeven in de tekorten.
- Vergroting van het woningaanbod

³ Eerder bij het opstellen van deze startnotitie werd de term ‘regionaal afwegingskader’ gebruikt. Die naam bleek echter verwarring te geven bij de ambtenaren van de gemeenten.

Als duidelijk is hoe groot het tekort is, kan worden bepaald welke mogelijkheden er op regionaal niveau zijn om deze tekorten in de bestaande woningvoorraad te verkleinen. Denk aan het zorggeschikt maken van bestaande woningen. De resterende tekorten kunnen alleen door nieuwbouw worden weggenomen. Relevante vragen daarbij zijn:

- Wat is de nieuwbouwopgave op basis van de *Regionale Woondeal* en de provinciale trendraming voor de regionale woningbehoefte?
- Hoe groot is het regionale planaanbod, blijkend uit de Regionale Projectenlijst Wonen (RPW)? De confrontatie van het tekort aan de mogelijkheden om het woningaanbod te vergroten, maakt duidelijk in hoeverre het ruimtelijk en financieel gezien mogelijk is om het gehele tekort weg te nemen, of slechts een deel daarvan.
- Verdeling van de opgave over de vijf gemeenten
Op basis van de vorige stap kunnen afspraken worden gemaakt over de verdeling van de opgave over de vijf regiogemeenten. Het gaat daarbij niet alleen om de woningen of wooneenheden, maar ook om de bijbehorende zorg- en dienstverlening. Denkbaar is om bij de verdeling van de opgave tot een uitruil te komen: de ene gemeente doet wat extra's voor de ene doelgroep, een andere gemeente doet wat extra's voor een andere doelgroep. De opgave per gemeente wordt voorzien van een realistische planning en kan leiden tot aanpassing van de huisvestingsverordening, de woningbouwplanning.

Op het bestuurlijk overleg op 18 december 2023 is afgesproken bij de uitvoering van bovenstaande taken de volgende procesaanpak en prioritering aan te houden.

Actielijn 1:

Maak afspraken over wonen en zorg voor ouderen. De actuele behoefteraming van het Rijk kan naast de Nog langer thuis-analyse van 2022 worden gehouden.

Actielijn 2:

Maak afspraken over wonen en zorg voor mensen met een psychische beperking. Breid de Nog langer thuis-analyse eventueel uit met cijfers over deze aandachtsgroepen volgens het Rijk.

Actielijn 3:

Voor de overige aandachtsgroepen onder de Wet versterking regie op de Volkshuisvesting wordt de uitwerking van het Rijk afgewacht. Een bespreking van de aanpak van de overige aandachtsgroepen wordt geagendeerd voor het bestuurlijke regionale overleg in juni 2024. Na bestuurlijke instemming kan daarna de behoefteraming voor de andere aandachtsgroepen worden opgepakt. Indien gemeenten besluiten om vervolgens regionale afspraken te maken over de huisvesting van de overige aandachtsgroepen, dan kunnen deze op een later moment in de tijd als extra hoofdstuk worden toegevoegd aan de regionale woonzorgvisie.

4.3 Samenwerking

Een gemeenschappelijk regionaal kader zal worden ontwikkeld in samenspraak met partners als VGZ, zorgaanbieders en woningcorporaties. Na een regionaal gemeentelijk akkoord op de aanpak voor de regionale woonzorgvisie zal het overleg kunnen starten met deze samenwerkingspartners waarover zij regionaal willen samenwerken en hoe zij willen deelnemen aan dit proces. Ambtelijk is verkend hoe een samenwerkingsproces vorm zou kunnen krijgen. Dit wordt in het volgende hoofdstuk beschreven.

5. Inhoudelijke bouwsteen 3: procesaanpak en partijen

Het werken aan een regionale woonzorgvisie vereist ook een regionale samenwerking tussen gemeenten. Voorts dient duidelijk te zijn welke partijen de gemeenten willen betrekken. In dit hoofdstuk verwoorden we de procesaanpak op drie onderdelen:

- Inhoud: welke taken onderscheiden we?
- Partijen: wie dient bij welke taak betrokken te zijn? Wie pakt de uitvoering op? De coördinatie?
- Proces en besluitvorming: volgens welke processtappen ontwikkelen we een gemeenschappelijk regionaal kader? Welke besluitvorming is nodig en zo ja door wie?

5.1 Welke taken moeten we organiseren?

De belangrijkste opbrengst van regionale samenwerking is een gemeenschappelijk kader. Dit kader geeft input voor afspraken tussen samenwerkingspartijen en geeft invulling aan aantallen (kwantitatief en kwalitatief) in de woningbouwafspraken.

In het vorige hoofdstuk is beschreven wat het doel is van het gemeenschappelijk regionaal kader en de opzet.

Zoals opgemerkt bestaat het gemeenschappelijk regionaal kader uit:

- Definiëring van woonzorgproducten
- Inzicht in de behoefte per doelgroep en de omvang van het tekort
- Vergroting van het woningaanbod
- Verdeling van de opgave over de vijf gemeenten

Drie taken voor de ontwikkeling van het gemeenschappelijk regionaal kader

Om tot een gemeenschappelijk regionaal kader te komen, moeten drie taken worden uitgevoerd:

- Taak 1: Geef inzicht in vraagcijfers en definities
- Taak 2: Verken mogelijke maatregelen regionaal en lokaal
- Taak 3: Verken een mogelijke verdeling van de opgave per gemeente

Taak 1: Geef inzicht in definities en vraagcijfers

Definieer woonzorgproducten

De diverse woonzorgproducten/woontussenvormen, zoals 'geclusterde woningen', worden gedefinieerd voor de verschillende zorgdoelgroepen, zoals beschreven in de Nog langer thuis-analyse, zodat voor alle betrokken partijen duidelijk is wat eronder wordt verstaan. De analyse beschrijft niet alleen de zwaardere zorgdoelgroepen, maar ook de vraag naar levensloopgeschikte woningen.

Beschrijf de kwantitatieve behoefte per doelgroep en de omvang van het tekort met als uitgangspunt de Nog langer thuis-analyse. Hierin worden in elk geval de zorgdoelgroepen onderscheiden. Onder zorgdoelgroepen verstaan we de beschrijving van aandachtsgroepen door het ministerie van BZK in de concept-wetgeving.⁴ Daarnaast wordt zoveel mogelijk de woonbehoefte van de overige aandachtsgroepen beschreven. Het gaat om de woonbehoefte tot bijvoorbeeld 2040. Voor zover de behoefte nu niet bekend is, worden afspraken gemaakt over de manier om deze inzichtelijk te krijgen, zoals een onderzoek aanvullend op de huidige Nog langer thuis-analyse.

Op basis van het huidige aanbod wordt inzicht gegeven in de tekorten.

Het behoefteonderzoek wordt gefaseerd opgepakt, met als start de analyse van de doelgroep ouderen. Dit omdat mede op grond van de *Regionale Realisatie Agenda* afspraken over ouderen moeten worden gemaakt. Bij deze analyse zullen de provinciale cijfers voor Wonen en Zorg voor

⁴ Verwijzing naar Besluit kwaliteit leefomgeving, etc.

ouderen en de doorrekening voor de regio eveneens tegen het licht worden gehouden. Omdat de provincie en het ministerie van BZK aandringen op het maken van ‘bindende afspraken’ is het denkbaar dat de uitkomst van deze taak 1 voor wat betreft de ouderen niet alleen landen in het gemeenschappelijk regionaal kader, maar ook in een afzonderlijk document dat bestuurlijk wordt vastgesteld door alle betrokken partijen.

Daarna wordt de analyse van de doelgroepen van de GGZ/VG uitgewerkt en daarna de overige doelgroepen.

Taak 2: Verken mogelijke maatregelen regionaal en lokaal

Als duidelijk is hoe groot het tekort is, kan worden bepaald welke mogelijkheden er op regionaal niveau zijn om deze tekorten in de bestaande woningvoorraad te verkleinen. De confrontatie van het tekort aan de mogelijkheden om het woningaanbod te vergroten, maakt duidelijk in hoeverre het ruimtelijk en financieel gezien mogelijk is om het gehele tekort weg te nemen, of slechts een deel daarvan. Het zorggeschikt maken van bestaande woningen door woning- of complexaanpassing is een voorbeeld van een concrete maatregel die een gemeente kan bespreken met de woningcorporatie.

Taak 3: Verken een mogelijke verdeling van de opgave per gemeente

Op basis van de vorige stap kunnen afspraken worden gemaakt over de verdeling van de opgave over de vijf regiogemeenten. Het gaat daarbij niet alleen om de woningen of wooneenheden, maar ook om de bijbehorende zorg- en dienstverlening. Denkbaar is om bij de verdeling van de opgave tot een uitruil te komen: de ene gemeente doet wat extra's voor de ene doelgroep, een andere gemeente doet wat extra's voor een andere doelgroep. Het ligt voor de hand dat deze uitruil vooral betrekking zal hebben op de doelgroepen waarvoor de aantallen te klein zijn om in elke gemeente een plek te realiseren, zoals de zwaardere zorg. De opgave per gemeente wordt voorzien van een realistische planning en kan leiden tot aanpassing van de huisvestingsverordening, de woningbouwplanning. De uitkomst kan ook leiden tot een aanpassing van de lokale woonzorgvisie.

5.2 Samenwerkingspartijen

Het is op voorhand duidelijk dat gemeenten deze taken niet alleen kunnen oppakken. Er is samenwerking nodig met andere partijen. belangrijkste mede-ontwikkelaars zijn benoemd: VGZ, VVT-aanbieders en GGZ/BW&MO-aanbieders en woningcorporaties. Voorts dienen provincie en vertegenwoordigers van BZK geïnformeerd en voor reflectie te worden betrokken.

5.3 Proces en besluitvorming

Tot slot de procesaanpak, de organisatie van de drie grote taken en de besluitvorming erover. Hieronder wordt de aanpak in grote lijnen beschreven. In overleg met de belangrijkste partners dient deze nader te worden uitgewerkt.

Bestuurlijke Tafel Ruimte en Wonen

De Bestuurlijke Tafel Ruimte en Wonen is het bestuurlijke orgaan voor de regionale woonzorgvisie. In deze startnotitie is als belangrijkste onderwerp de ontwikkeling van een gemeenschappelijk regionaal kader benoemd.

De uitkomsten per taak worden ter bespreking en advisering voorgelegd aan het Bestuurlijke Overleg Ruimte en Wonen. Voor dit gesprekspunt worden eveneens de wethouders Sociaal uitgenodigd. Afspraken die leiden tot input voor beleid in de regio, moeten bestuurlijk worden bekrachtigd in het college van burgemeester van wethouders van de regiogemeenten.

Met de samenwerkingspartners zal worden overlegd over hun deelname. In overleg met de bestuurders zal worden vastgesteld op welke wijze gemeenteraden worden geïnformeerd en hoe hun input kan worden opgehaald. Bij de vaststelling van een mogelijke verdeling van de opgave per

gemeente en borging in de nieuwbouwprogrammering zal dit ter instemming van iedere gemeenteraad worden voorgelegd.

Voor de agenda van de bestuurlijke tafel zijn meer onderwerpen ter afstemming benoemd; deze zijn beschreven in hoofdstuk 2 en ook genoemd in figuur 1. In overleg met de bestuurders kunnen deze worden opgepakt en uitgewerkt. De bestuurlijke tafel wijst een bestuurlijke trekker aan die bestuurlijk verantwoordelijk is voor de voortgang van het proces.

5.4 Coördinatie- en uitvoeringskracht

Regionale trekkersgroep

De startnotitie is uitgewerkt door een regionale trekkersgroep. We stellen voor het vervolg voor opnieuw een kleine trekkersgroep te organiseren waarbij de minimale samenstelling is: de regionale procescoördinator, twee vertegenwoordigers van de vijf gemeenten (één van Wonen en één van Sociaal Domein), één vertegenwoordiger van de zorgaanbieders en één vertegenwoordiger van de woningcorporaties. De regionale trekkersgroep voert regie op het proces en bewaakt de voortgang en samenhang van de activiteiten. Voorts bereidt de trekkersgroep het bestuurlijk overleg voor. De regionale trekkersgroep wordt begeleid door een externe procesregisseur. De bestuurlijke trekker is aanspreekpunt voor de trekkersgroep voor de voorbereiding van de bestuurlijke tafel.

Regionale werkgroep Wonen en Zorg

Om een gemeenschappelijk regionaal kader te ontwikkelen en regie te houden op de afhandeling van de benodigde stappen door de lokale werkgroepen Wonen en Zorg is een regionale werkgroep noodzakelijk. Deze regionale werkgroep Wonen en Zorg bestaat uit ambtelijke en professionele vertegenwoordigers van de vijf gemeenten, woningcorporaties, VGZ en zorgaanbieders.

Afhankelijk van de te analyseren doelgroep kan de samenstelling van de werkgroep iets wijzigen. De regionale werkgroep wordt begeleid door een externe procesadviseur.

Bij voorkeur hebben de trekkers van de lokale werkgroep Wonen en Zorg zitting in de regionale werkgroep, mits zowel ambtenaren vanuit Wonen als Sociaal Domein zijn vertegenwoordigd. Zij brengen bijvoorbeeld knelpunten vanuit de lokale werkgroep in de regionale werkgroep.

Lokale werkgroep Wonen en Zorg

Om specifieke maatregelen per gemeente te kunnen verkennen, wordt in iedere gemeente een lokale werkgroep opgericht (of aangehaakt bij de bestaande). Zoals hierboven is vermeld, neemt de trekker van het overleg eveneens deel aan de regionale werkgroep.

5.5 Vervolg

Als de Bestuurlijke Tafel besluit tot regionale samenwerking voor de ontwikkeling van een woonzorgvisie is de logische vervolgstap om verbinding te maken met de samenwerkingspartners. De zorgaanbieders hebben zelf al contact gezocht met de bestuurlijke trekker om hun hulp en ondersteuning aan te bieden. Met zowel zorgaanbieders als corporaties kan bestuurlijk het gesprek worden gestart over hun visie op de opgave en de wijze waarop het samenwerkingsproces kan worden ingericht. De gedachte nu is om bestuurders van de samenwerkingspartners uit te nodigen voor een eerste gezamenlijke bestuurlijke bijeenkomst in de eerste maanden van 2024. De uitnodiging zal dan gericht zijn op: Hoe kunnen we het samenwerkingsproces starten? Maar zoals gezegd, het woord is eerst aan de wethouders van de vijf gemeenten.

Bijlage 1: Context bij de woonzorgopgave

Bij de afweging wat de inhoud moet zijn van de regionale samenwerking bij de woonzorgopgave tussen gemeenten, is het goed om de gemeentelijke context in ogenschouw te nemen. Deze context wordt in belangrijke mate gevormd door de ministeries die het landelijke beleid en de wet- en regelgeving voor aandachtsgroepen bepalen. En voorts natuurlijk de samenwerkingspartners van wie het belangrijk is te weten hoe zij tegenover regionale samenwerking staan.

Beleid ministeries BZK en VWS

Het demissionaire kabinet heeft de huisvesting van aandachtsgroepen als prioritair bestempeld. Het ministerie van BZK ontwikkelt onder de noemer van het programma *Een thuis voor iedereen*, een van de landelijke actielijnen van de *Nationale Woon- en bouwagenda*, nieuwe wet- en regelgeving. Deze concept-Wet versterking regie op de volkshuisvesting verplicht gemeenten, naast andere zaken, tot een minimale regionale samenwerking bij de huisvesting van aandachtsgroepen. De wet ligt voor advies bij de Raad van State en zal naar verwachting in december 2023 aan de Tweede Kamer worden gestuurd.

Voor de doelgroep ouderen werkt het ministerie van BZK intensief samen met VWS op het wonen-deel. Het VWS-programma *Wonen en Zorg voor ouderen* bevat ook andere actielijnen die meer gericht zijn op de zorg. Voorts is voor de begrenzing van de zorgkosten ook dit jaar een akkoord tussen VWS en de brancheorganisaties gesloten. Dit is het zogenoemde *Integraal Zorg Akkoord* (IZA). Het IZA beschrijft een gewenste transitie van de zorg naar preventie en stimulering van zorg thuis. In andere regio's ontwikkelt het zorgkantoor bijvoorbeeld programma's voor de ontwikkeling van woontussenvormen voor senioren.

Tot slot is door het ministerie onder meer met de VNG het GALA-akkoord gesloten, het *Gezond en Actief Leven Akkoord*. Het akkoord omvat afspraken over het bereiken van een gezonde generatie in 2040: weerbare, gezonde mensen die opgroeien, leven, werken en wonen in een gezonde leefomgeving met een sterke sociale basis. De ontwikkeling van een goede leefomgeving is één van de pijlers. Gemeenten kunnen hiervoor plannen indienen.

Het kan zijn dat bij de opstart van de activiteiten het goed is om op regionaal niveau te bezien of het zinvol is gezamenlijke activiteiten op te starten voor de doelgroepen van de regionale woonzorgvisie.

Voor nu is de informatie over het programma *Een thuis voor iedereen*, de concept-Wet versterking regie op de volkshuisvesting en het programma *Wonen en Zorg voor ouderen* het meest relevant en de uitwerking van de wetgeving in woondeals⁵:

Een thuis voor iedereen: de concept-Wet versterking regie volkshuisvesting

Met de Wet versterking regie volkshuisvesting wordt onder andere regie genomen op het aantal woningen en locaties, op de betaalbaarheid van woningen en de evenredige verdeling van woningen over gemeenten en het verstevigen van lokale prestatieafspraken. Met deze wet worden verschillende wetten gewijzigd.

De landelijke overheid vraagt iedere gemeente vanaf 2023 met de woonzorgvisie aan de slag te gaan, vanaf 2026 is de woonzorgvisie een wettelijk verplicht onderdeel van het volkshuisvestingsprogramma. Volgens de memorie van toelichting bij de wet wordt in een woonzorgvisie de woon-, zorg- en ondersteuningsbehoeften en -opgaven van alle aandachtsgroepen en ouderen in kaart gebracht. In de woonzorgvisie moet aandacht worden besteed aan de wijze waarop de gemeente invulling wil geven aan de huisvestingsopgave en de wijze waarop de gemeente de huisvestingsverordening wil inzetten voor de toewijzing van woonruimte voor deze groepen. Ook

⁵ In Zuid-Holland heten de woondeals 'Regionale Realisatie Agenda's'.

neemt de gemeente de randvoorwaarden op die zij nodig acht voor het goed kunnen wonen van inwoners die zorg en ondersteuning nodig hebben.

De wet schrijft voor dat gemeenten een volkshuisvestingsprogramma maken waar een integrale regionaal afgestemde woonzorgvisie bij hoort. Gemeenten wordt dus gevraagd regionaal af te stemmen over hun lokale woonzorgvisie, of om een regionale woonzorgvisie te maken die geldt voor alle gemeenten in de regio. Veel gemeenten pakken dit op in een regionaal samenwerkingsverband om regionale woonzorgafspraken te maken die lokale gemeenten vervolgens verwerken in hun lokale woonzorgvisie.

Figuur 2: Infographic Een thuis voor iedereen (bron: Platform31)

Programma wonen en zorg voor ouderen

Het VWS-programma bevat een samenwerkingsparagraaf met het ministerie van BZK op wonen. Als ambitie is neergelegd dat de ministeries willen werken aan drie actielijnen:

1. Nieuwbouw voor ouderen: landelijk 900.000 woningen, waarvan een kleine 300.000 voor ouderen;
2. Preventie en doorstroming: ontzorgen
3. Goede leefomgeving

Woondeals

Beide ministeries laten de landelijke voornemens doorwerken in de regionale woondeals. Via de provincie roepen zij regio's op om afspraken in 2024 te maken voor ouderen en studenten, daarna gevolgd door andere aandachtsgroepen. Landelijk is door ABF een doorrekening gemaakt welke woondifferentiatie in aantallen gewenst is. Ook de regio Midden-Holland heeft een informatiepakket

en doorrekening ontvangen. Deze cijfers zullen moeten worden meegenomen wanneer door de vijf gemeenten wordt besloten tot het maken van een gemeenschappelijk regionaal kader.

De stakeholders

Op 2 november 2023 hebben drie vertegenwoordigers van VGZ Zorgkantoor, zorgaanbieders (Kwintessence) en corporaties (Mozaïek Wonen) in een korte presentatie vier vragen beantwoord:

- Wat is de opgave op de korte en langere termijn?
- Welke onderwerpen hebben regionale samenwerking nodig?
- Welke onderwerpen moeten prioriteit krijgen?
- Wat is een gewenste regionale procesaanpak?

Hier een korte samenvatting van hun presentaties op deze vier vragen.

4 vragen	VGZ	Zorgaanbieders	Corporaties
Opgave	• Groei verpleegzorg thuis • Scheiden wonen en zorg	• Betere beschikbaarheid van kansrijke woningen over de regio • Werken aan de uitstroom/doorstroom • Kijken naar kansen voor Gewoon thuis	Wonen en zorg is één van de opgaven
Onderwerpen voor regionale samenwerking	• Verdeling van schaarse plekken • Voorkomen dat een zorgvraag ontstaat (zoals ontmoetingsruimten)	• Noodzakelijke verruiming van vergunningen en regelgeving • Invloed van marktpartijen	• Benoemen en prioriteren doelgroepen • Vaststellen werkelijke huisvestingsbehoefte • Aandacht voor spreiding en verdelen van de opgave • Bevordering doorstroming • Versnelling op gang brengen?
Prioritaire onderwerpen		• Creëren van woningen • Bevorderen van uitstroom en doorstroom • Leren van succesverhalen	
Gewenste regionale procesaanpak	• Bestuurstafel Midden-Holland • Benut Woonzorgwijzer Midden-Holland	• Gezamenlijke opdracht voor de wethouders • Wat is de rol van de provincie? • Eerder zorgorganisatie betrekken bij mogelijk geschikte panden • Samenwerken en afstemmen met alle partijen	• Grotere diversiteit en spreiding van evenwichtig (woning)aanbod • Commitment van partijen op regionale opgave • Kennisuitwisseling • Coördinatie en aanmeldpunt van

4 vragen	VGZ	Zorgaanbieders	Corporaties
		• Betere spreiding van aanbod aan woningen	zorginitiatieven met vraag om vastgoed • Onderzoeken mogelijkheden met andere partijen • Definities vaststellen

Bijlage 2: Resultaat van Brede ambtelijke overleg van 29 juni 2023

Gesprek over de opgave

Op basis van de ontvangen lokale en regionale documenten⁶ is de woonzorgopgave per geanalyseerde doelgroep geformuleerd en samengevat in een kwantitatieve en kwalitatieve opgave. Deze is besproken in twee groepen gericht op:

- Doelgroep ouderen
- Doelgroep verstandelijk beperkten/GGZ

Twee vragen zijn besproken:

1. Is de opgave herkenbaar?
2. Wat zijn de regionale samenwerkingsonderwerpen?

Hierna is de voorgestelde opgave verwoord, met daarbij de reacties op de twee vragen. In deel 1 gaat het om de doelgroep ouderen; in deel 2 over de doelgroep verstandelijk beperkten/GGZ.

⁶ Onder meer: Het onderzoeksrapport *Nog langer thuis in de regio Midden-Holland*, november 2022, *Regionale agenda Wonen 2019*, *Bijlage 1. Addendum Regionale agenda wonen 2019*, woonzorgvisies van gemeenten Krimpenerwaard, Gouda en Waddinxveen, *Woonvisie Bodegraven-Reeuwijk*, woonwageningen-/ standplaatsenbeleid Bodegraven-Reeuwijk en Waddinxveen, beleid arbeidsmigranten Bodegraven-Reeuwijk, beleid kamerbewoning Waddinxveen, *Convenant Uitstroom Opvang en Zorg Midden-Holland 2023*, bijlagen 1 en 2.

1. Doelgroep: Ouderen

Besproken opgave ouderen

De aanpassingen op basis van de input zijn in dit overzicht verwerkt.

Regio/gemeente	Opgave	
	Cijfermatig	Kwalitatief
Regionaal	• 210 extra plaatsen in een instelling • 1.025 'verpleegzorgplekken' • 5.150 geclusterde woningen • 1.580 nultredenwoningen	• Evenwichtige spreiding intramuraal, beschut en zelfstandig wonen (op basis van convenant) • Voldoende aanbod in een beschutte setting in wijken en kernen • Diverse aanbod aan woonvormen, zoals geclusterde woonvormen en meer generaties samen • Uitwerking van eisen aan woonvormen • Proberen wachtlijst voor verpleeghuis te verminderen door extra verpleeghuisplekken en/of preventie • Behoeftte aan kennisuitwisseling goede voorbeelden van woningaanpassing • Inzicht nodig in huidig aantal geschikte woningen voor ouderen • Meer betaalbare woonvormen (sociaal en middelduur) • Stimuleren/faciliteren van doorstroming van ouderen • Meer geschikt maken van huidige woningvoorraad
Per gemeente		
Bodegraven-Reeuwijk	• 45 extra plaatsen in een instelling • 115 'verpleegzorgplekken' • 740 geclusterde woningen • 230 nultredenwoningen	
Gouda	• 95 extra plaatsen in een instelling • 455 'verpleegzorgplekken' • 1.675 geclusterde woningen • 530 nultredenwoningen	Langer thuis mogelijk maken

Regio/gemeente	Opgave	
	Cijfermatig	Kwalitatief
Krimpenerwaard	• 0 extra plaatsen in een instelling • 170 'verpleegzorgplekken' • 1.035 geclusterde woningen • 320 nultredenwoningen • Tekort aan 24 verblijfsplaatsen en 400 specifieke zorgwoningen	• Meer geschikt maken huidige voorraad • Uitwerking zorgconcepten • Randvoorwaarden grondontwikkeling met zorgpaspoort • Verkenning financiering ontmoeting(sruimten) in geclusterde woonconcepten • Visie basisstructuur maatschappelijke voorzieningen
Waddinxveen	• 15 extra plaatsen in een instelling • 50 'verpleegzorgplekken' • 620 geclusterde woningen • 190 nultredenwoningen	Toename nodig van geschikte woningen om langer thuis te blijven wonen
Zuidplas	• 55 extra plaatsen in een instelling • 235 'verpleegzorgplekken' • 980 geclusterde woningen • 310 nultredenwoningen	

1.1 Is de opgave herkenbaar?

Genoemd	Verwerken in geformuleerde opgave?
Om te kunnen sturen op het aantal toegankelijke woningen voor ouderen is zicht nodig op het huidige aantal geschikte woningen.	Ja, toevoegen
De gemeente Zuidplas herkent de cijfermatige opgave. De nieuwbouw van het Vijfde Dorp biedt mogelijkheden om wat is misgegaan in de bestaande woningvoorraad te corrigeren.	Nee, is geen opgave maar een kans in de uitvoering
Op dit moment zijn ook geclusterde woonvormen nodig.	Ja, toevoegen
De kwalitatieve opgave wordt herkend, maar het is lastig om daarover regionale afspraken te maken en/of die opgave lokaal volledig te realiseren.	Nee, is geen opgave maar een bedreiging in de uitvoering. Wellicht doorvragen: wat maakt het lastig om opgave lokaal te realiseren?
Gemist worden betaalbare woonvormen (sociaal en middelduur), niet alleen dure woonvormen nodig gericht op hoge inkomens.	Ja, toevoegen

Gemist wordt het stimuleren/faciliteren van doorstroming van ouderen (2 keer genoemd).	Ja, alhoewel het niet echt een opgave is, maar een ambitie
Proberen wachtlijst verpleeghuis te verkleinen. Door extra verpleeghuisplekken en/of door preventie. Dit is zeker een opgave, maar is deze opgave gemeentelijk of regionaal?	Nee, opgave staat al vermeld. Wel de 2 opties toevoegen
Meer geschikt maken van de huidige woningvoorraad.	Ja, toevoegen
Waar komt de "Strategische randvoorwaarden voor locatie of wijk" vandaan?	Ik heb dit nagezocht, maar kan de bron niet vinden. Voorstel: schrappen.

1.2 Wat zijn de regionale samenwerkingsonderwerpen?

Genoemd
Kennisuitwisseling over doorstroming van ouderen
Kennisuitwisseling van goede voorbeelden van woningaanpassing (3 keer genoemd)
Verkenning financiering en afstemming geclusterde woonconcepten
Afstemming divers aanbod aan woonvormen
Evenwichtige spreiding intramuraal, beschut en zelfstandig wonen (op basis van covenant)
Wenselijk dat iedereen in eigen gemeente kan blijven wonen of daar waar netwerk is. Dus lokaal én regionaal.
Uitwerking eisen aan woonvormen (3 keer genoemd)
Kennisuitwisseling over Van Groot naar Beter-achtige doorstroomconstructies
Regionale behoefte van instellingen die alleen haalbaar zijn in het Vijfde Dorp, vanwege ruimtegebrek in andere gemeenten.

2. Doelgroep: Verstandelijk beperkten en GGZ

Besproken opgaven Verstandelijk beperkten

Regio/gemeente	Opgave	
	Cijfermatig	Kwalitatief
Regionaal	- Het aanbod voorziet nu in de vraag - Vanwege toekomst mogelijk lichte uitbreiding nodig	
Per gemeente		
Bodegraven-Reeuwijk		
Gouda		
Krimpenerwaard	- Uitbreiding van 95 plaatsen - Voor dagbesteding tekort aan 24 plaatsen	- De vraag aan Beschermd Wonen en tussenvormen neemt toe - Afspraken over aantal toe te voegen kleine en betaalbare woningen
Waddinxveen		
Zuidplas		

Besproken opgaven GGZ

Regio/gemeente	Opgave	
	Cijfermatig	Kwalitatief
Regionaal	- Voor uitstroom uit Beschermd Wonen zijn 50 à 70 woningen per jaar nodig - Voor uitstroom uit Beschermd en Beschut Wonen en maatschappelijke opvang zijn 20 à 25 extra woningen nodig - Ophoging van het contingent van 68 naar 90 per jaar? 3 tot 5 Skaeve Huse of maatwerkwoningen	- Behoeftte aan coördinatie van de uitstroom uit Beschermd Wonen - Zachte landing in de wijk: uitwerking preventie: waakvlam, vinger aan de pols, herstelhuis. - Naar één coördinatiepunt voor de uitstroom (cliëntcoördinatie), met eventueel financiële verevening - Meer variatie in aanbod voor uitstromers, zoals kamers voor jongeren - Aanbieden woonvorm voor personen met onaanvaardbaar woongedrag
Per gemeente		

Bodegraven-Reeuwijk		
Gouda		
Krimpenerwaard		
Waddinxveen		
Zuidplas		

2.1 Is de opgave herkenbaar?

Genoemd
Bodegraven-Reeuwijk: Beschut wonen – Bodegraven-Reeuwijk moet nog 10 plekken realiseren. Er is een normatief regionaal kader nodig om afweging te kunnen maken welke woonzorgvoorziening voorrang krijgt. Hoe woningopgave versnellen?
Gouda: Zicht op PGB ontbreekt voor totaaloverzicht behoefte aan aanbod. Niet alleen uitstroom, maar ook woningen voor voorkomen instroom. Wonen Eerst: voorgesteld 12 woningen per jaar. Binnen gemeente geen aanspreekpunt voor Verstandelijk beperkten. Ontbreekt (beschermde woonomgevingen) woontussenvormen zonder indicatie. Gouda heeft van de opgave 34 beschutte woonplekken er 30 woningen gerealiseerd. Gouda realiseert 5 Skaeve Huse, Krimpenerwaard ook 5. Er is grote behoefte aan tijdelijke woonruimte voor spoedzoekers/dreigend daklozen. Er is behoefte aan particuliere initiatieven als Kamers met Aandacht, Huur&Buur.
Krimpenerwaard: Er zijn kamertraining centra via de Jeugdwet, maar als jongeren 18 worden, gaan ze over naar de Wmo en daarvoor heeft de gemeente geen kamertrainingsaanbod gecontracteerd. Ontbreekt product voor jeugdzorg (kamertraining)/begeleid wonen. Er is naast behoefte aan uitstroom instellingen, behoefte aan woningen ter voorkoming van instroom MO. Regionaal is versnelling nodig op realiseren van 80 beschutte plekken (Krimpenerwaard heeft 16 plekken nog niet gerealiseerd Behoeft aan woonvorm voor complexe doelgroep op wachtlijst BW en Beschut Wonen (Combi van GGZ/verstandelijke beperking). Door toename van complexe scheidingen-gezinsproblematiek en gebrek aan woningen, moeten mensen die gescheiden zijn soms gedwongen in één woning blijven wonen. Dit zorgt voor spanningen en is niet bevorderlijk voor het welzijn van de kinderen en volwassenen en kan problematiek verergeren. Deze mensen komen niet in aanmerking voor urgentie. Er is behoefte aan tijdelijke woningen voor dit soort spoedzoekers/economisch daklozen.

Waddinxveen:

Sterke groei van aantal inwoners

Algemene uitdaging is goedkope, sociale huur

Bestuurlijk aangegeven: geen Skaeve Huse

Beschut wonen nog niet gerealiseerd, vraag is groeit de opgave, hoe te monitoren?

Visie maatschappelijke voorzieningen in de maak

Zijn 3 tot 5 maatwerkwoningen bedoeld voor regionale opgave of lokale opgave?

Klopt de behoefte aan 81 plekken voor beschut wonen?

Voor de uitstroom BW en beschut wonen zijn 20 à 25 extra woningen nodig, wat voor type woningen betreft dat?

Zuidplas:

Wonen Eerst is nog geen prioriteit

Groei gemeente door bouw vijfde dorp, lijkt alsof alle huisvestingsvragen van verschillende doelgroepen in het nieuwe dorp moeten komen

Regio:

Er moet een betere omschrijving komen van producten: zowel kwantitatief als kwalitatief. Overige opmerkingen:

- WLZ-vraag ontbreekt; daar is weinig zicht op
- Lichte uitbreiding beschermd en beschut wonen-panden. Is er vernieuwing nodig of zijn er clusters nodig? Is meer coördinatie nodig.
- Koppelen zorgvraag aan zorgvastgoed – meer coördinatie nodig
- Er is een PvA in voorbereiding voor ambulantisering BW. Kan dat later geïntegreerd?
- Kwalitatief: gemengd wonen projecten- deels projecten waar mensen mogen blijven wonen en/of losse woningen, maar wel geografisch geclusterd.
- Kwantitatief: ook woningen nodig ter preventie instroom BW of beschut wonen
- Cijfermatig: 1^e, 2^e, 3^e punt overlappen, 2^e lijkt aan de lage kant
- Cijfermatig: realisatie 80 beschut wonen plekken (is een % per gemeente). Dit is deels al gerealiseerd.
- Particuliere eigenaren/verhuur betrekken: waar is dat mogelijk?
- Verheldering van de cijfers bij de regionale opgave GGZ:
 - Voor uitstroom uit Beschermd Wonen zijn 40 woningen per jaar nodig (dit kan natuurlijk in de loop van de tijd veranderen)
 - Voor uitstroom uit Beschut wonen zijn er 30 woningen per jaar nodig
 - Voor uitstroom uit maatschappelijke opvang, nog navragen.
 - Voor zover bovengenoemde groepen in aanmerking komen voor Wonen Eerst blijft het totaal aantal benodigde woningen gelijk, maar wordt een deel van de uitstroom vervangen door directe instroom in het kader van Wonen Eerst.
- Toelichting bij bovenstaande:

- Aantal uitstroom beschermd wonen is gebaseerd op instroomperiode 5/12 2021 tot 5/12 2022. Instroom en uitstroom moeten over de loop van de tijd gelijk zijn. Daarnaast zou het wenselijk zijn om tijdelijk de uitstroom te vergroten om de wachtlijst te verminderen (en onnodig lang wachten te voorkomen, kost de gemeente veel zorggeld)
- Aantal beschut wonen zou het beste ook op die manier moeten worden berekend, op basis van de wachtlijst. Vooralsnog is uitgegaan van het aantal plekken (45) en een aangenomen gemiddelde verblijfsduur van een jaar. Van de 45 plekken zijn bovendien 15 afgehaald omdat er een overlap is met Beschermd wonen: een deel van de beschermd wonen mensen gaat eerst naar beschut wonen en daarna pas zelfstandig wonen. Zij hoeven natuurlijk maar één keer uit te stromen dan. Hoeveel dat precies is, is niet bekend.
- Doelgroep contingentregeling: Het contingent is bedoeld voor de bovengenoemde groepen (inclusief Wonen Eerst) maar ook voor uitstroom van cliënten uit andere instellingen (ggz, ex-gedetineerden, uit de Jeugdwet en de Wlz, 't Swanenburgshofje, De Reling en het doorstroomhuis voor ex-gedetineerde mensen) die niet op eigen kracht een goede kans maken op een woning. Cliënten moeten een maatschappelijke binding hebben met de regio of de regio moet om andere redenen de meest aangewezen woonplaats zijn. Bewoners die tijdelijk buiten de regio hebben verbleven maar afkomstig zijn in Midden-Holland vallen ook onder de doelgroep. De vraag is of het opgehoogde aantal contingentwoningen voldoende is als bovengenoemde cijfers bij elkaar worden opgeteld (als ze compleet zijn) en daar nog de andere doelgroepen bij worden opgeteld. Overigens stroomt een deel van de groep via één van de andere instellingen door en dan moet je dat natuurlijk niet bij elkaar optellen (want er is maar één keer daadwerkelijk uitstroom naar een contingentwoning nodig). Een andere manier om het te meten is om het aantal aanmeldingen per jaar voor de contingentwoningen te bekijken. Maar omdat er meer plekken beschermd en beschut wonen nodig zijn en deels ook al gepland zijn zal dat aantal in de toekomst nog wel toenemen. En de contingentregeling is ook niet bekend bij alle instellingen die hun cliënten hiervoor zouden kunnen aanmelden, met name binnen de jeugdzorg is dat het geval. Bij grotere bekendheid dus wellicht ook meer aanmeldingen.
- Aantal Skaeve Huse: In Gouda 5 (al besluitvorming), in Krimpenerwaard (tussen de 2 en 5, afhankelijk van de vraag).
- Definities:
 - Beschermd wonen: een geclusterde woonvorm voor cliënten die permanent toezicht nodig hebben, omdat zij kwetsbaar zijn met risico op verwaarlozing en overlast en een gevaar kunnen vormen voor zichzelf en voor anderen.
 - Beschut wonen: een geclusterde woonvorm voor cliënten met een gemeenschappelijke ruimte, waar begeleiding door de weeks op vaste momenten aanwezig is en daarbuiten 24-uurs bereikbaar en indien nodig op afroep langs komt. De doelgroep kan zelf aangeven wanneer hulp nodig is en de hulpvraag uitstellen. Bij beschut wonen betaalt de inwoner in principe zelf zijn huur.
 - Maatschappelijke opvang: Onderdak en begeleiding voor personen die geen thuis hebben en niet in staat zijn zich op eigen kracht te handhaven in de samenleving.
- De regio gaat aan de slag met het maken van een PvA voor de verdere transitie van Beschermd wonen naar Beschermd thuis. De regio krijgt daarbij ondersteuning van het landelijke transitieteam. Eén van de onderwerpen die daarbij zal worden verkend is: samenwerking versterken met wonen/vastgoed (gedachtegoed 'Wonen Eerst'; het realiseren van geclusterde woonvormen; gebiedsgericht werken; samenhang met regionaal en lokaal woonzorgbeleid).

- We zien dat de woonvraag enorm doorwerkt in de zorgvraag. Initiatieven als De Reling en het Swanenburghofje voorzien in een oplossing door woningen aan te bieden met lichte ondersteuning en een zorgaanbieder van beschermd wonen is zelf begonnen om een woning ter beschikking te stellen voor uitstroom uit beschut wonen. In die woning wordt dan ambulante Wmo-zorg geboden. Opvallend is dat al die 3 oplossingen uit het veld komen.
- Verder blijkt uit een analyse van consultants dat er zeker vijf cliënten zijn die nu in Beschut wonen terecht komen die met een eigen woonplek ook goedkopere zorg zouden kunnen krijgen (gewoon thuis). Kortom: met passende woningen kan zorggeld worden bespaard. En het is ook nog eens beter voor het herstel van een groot deel van de mensen die nu in een duurdere zorgvorm komt, want zelfstandiger dus de eigen regie wordt gestimuleerd.
- Idealiter kijk je dan ook naar voorzieningen in de sociale basis voor die bewoners en dan wordt dus ook een geografische benadering van belang.

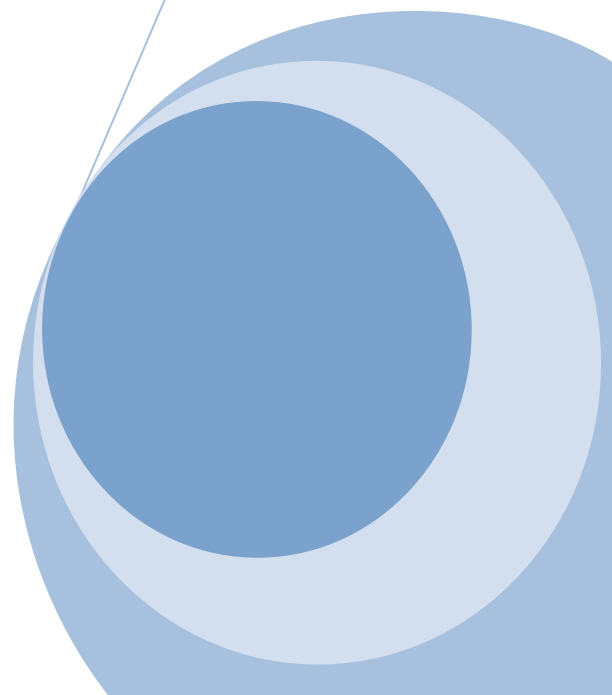
2.2 Wat zijn de regionale samenwerkingsonderwerpen?

Genoemd
Bespreken en vaststellen van de regionale opgave en verdelen ervan
Monitoring van de uitvoering van de opgave: zijn we op de goede weg?
Verdeling regionaal budget gekoppeld aan de voorzieningen versus tekort Maatschappelijke Opvang
Analyse van impact bevolkingsgroei op verdeling regionale voorzieningen: BW en MO
Ontwikkeling en definiëring van woontussenvoorzieningen jongeren/18-/18+
Versnelling bouwprocedures: uitwisselen kennis en kunde op ontwikkeling woonproducten
Coördinatie en inzet regionaal op specialistische woonzorgopgave
Arbeidsmarkt: voorkomen van onderlinge concurrentie
Coördinatie en aanmeldpunt van zorginitiatieven met vraag om vastgoed

Nog langer thuis in Midden-Holland

De extramuralisatie zet door

Questan
Frank van Hoorn
25 oktober 2022

1. Samenvatting

Langer thuis

De doelstelling om vanaf 2013 het aantal mensen dat in een instelling*¹ woont met 40% te beperken is in Midden-Holland inmiddels gerealiseerd. De afname bedroeg bij de ouderenzorg (Verpleging en verzorging, ofwel VV) 38%, bij de zorg voor verstandelijk gehandicapten (VG) 9% en bij de geestelijke gezondheidszorg (GGZ) en de overige zorgdoelgroepen* zelfs 100%². Maar we zijn er nog niet. Het aantal mensen dat in een instelling woont zal in 2040 opnieuw achterblijven bij de ontwikkeling van het aantal mensen met een zware zorgvraag*. Steeds meer mensen met een beperking zullen 'langer thuis' wonen. Al is dat 'thuis' lang niet altijd de woning waar zij een groot deel van hun leven hebben doorgebracht, maar een woning die op hun beperking is afgestemd.

De ouderenzorg (VV)

Uitgaande van aannamen van het CBS zal het aantal plaatsen in een instelling in Midden-Holland tot 2040 nog maar beperkt toenemen (van 1.690 tot 1.900). Lang niet alle mensen met een Wlz-indicatie* zullen dan in een instelling terecht kunnen en/of willen. Naar verwachting zullen circa 1.025 (vooral eenpersoons-)huishoudens deze zware zorg in hun eigen woning krijgen. Omdat deze mensen veelal niet thuis te verzorgen zijn, zullen 'verpleegzorgplekken*' worden gerealiseerd: geclusterde (zelfstandige) woonvormen op basis van Wlz-zorg thuis. Deze plekken worden voorzien in of nabij verpleeghuizen.

Naast deze ouderen in instellingen of in verpleegzorgplekken is er ook een aanzienlijke toename van het aantal ouderen met een lichte of matige zorgvraag. Hun aandeel neemt volgens de Fortunaprognose in Midden-Holland met bijna 40% toe van 9.740 in 2020 tot 13.420 in 2040. Dit is beduidend minder dan de toename van het aantal 75-plussers in de regio (85%). De toename van 75-plussers is het sterkst in Zuidplas (102%) en het minst sterk in Krimpenerwaard (68%). Dat deze toename veel groter is dan de verwachte toename van de zorgvraag is opmerkelijk. Het betekent dat ouderen straks gemiddeld per persoon minder zorgbehoevend zijn dan nu het geval is³. Men blijft tot op hogere leeftijd langer gezond. Echter, er doet zich in de periode tot 2040 ook een toename van de oudste ouderen (85-plussers) voor (dubbele vergrijzing). Hun aandeel neemt naar verwachting toe met 130% van 5.290 in 2020 tot 12.170 in 2040.

De ouderen met een lichte of matige zorgvraag zullen over het algemeen thuis blijven wonen. Een deel van hen heeft hierop geanticipeerd door te verhuizen van een eengezinswoning* naar een gelijkvloers appartement. Terwijl van de 55 tot 64-jarigen 78% in een eengezinswoning woont, geldt dat onder de 65-plussers nog maar voor 61%. Tegelijk met de verhuizing neemt de oppervlakte van de woning af. De prijsklasse van de nieuwe woning ligt echter op hetzelfde niveau als dat van de woning die men achterlaat.

Het aantal nultredenwoningen* in de regio bedraagt ongeveer 19.400; 19% van de woningvoorraad. Vooral Gouda en Waddinxveen dragen hieraan bij. Dit aandeel is aanzienlijk minder dan het aandeel in den lande (24%). Daarnaast beschikt Midden-Holland over relatief veel woningen die tegen een

¹ Begrippen met een * zijn in digitale versies van dit rapport doorklikbaar naar de begrippenlijst. Daarvandaan kan weer worden teruggeklikt naar het vertrekpunt.

² Er is geen intramuraal wonen voor GGZ in de regio, wel hebben 30 cliënten een Wlz-indicatie.

³ Steeds langer leven zonder beperkingen (CBS, 2018; zie ook <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/12/steeds-langer-leven-zonder-beperkingen>)

overzienbare investering geschikt te maken zijn (28% van de woningvoorraad). Denk hierbij aan ruime eengezinswoningen en aan eengezinswoningen waar de meeste vertrekken op de begane grond zijn gesitueerd, zoals boerderijen of patiowoningen.

Hoewel het in 2015 duidelijk was dat veel voor ouderen gebouwd diende te worden, is de productie van nultredenwoningen in de regio achtergebleven. Terwijl het aandeel appartementen in de totale woningvoorraad (28% in 2022) zou moeten toenemen, bedraagt het aandeel in de woningen die vanaf 2015 zijn gebouwd maar 21%. Met name in Waddinxveen (14%) en Zuidplas (10%) was dit aandeel laag. Een kanttekening hierbij is dat in deze twee gemeenten meer dan gemiddeld is gebouwd. Het bouwen van nultredenwoningen op zich is geen garantie dat in de woningbehoefte van ouderen wordt voorzien. In de nultredenwoningen die landelijk na 2010 zijn gebouwd wonen minder dan gemiddeld 65-plussers.

Om in de woonbehoefte van deze leeftijdsgroep te voorzien zal duidelijk moeten worden ingezet op nultredenwoningen die zowel qua ontwerp als qua ligging voor deze doelgroep aantrekkelijk zijn. Uitgaande van de vergrijzing en de zorgbehoefte die daardoor ontstaat zal het accent bij de nieuwbouw in de komende twee decennia moeten liggen op het realiseren van woningen voor ouderen.

Aanbeveling:

- Het aantal huishoudens neemt in de regio tot 2040 volgens de WoningBehoefteRaming (WBR 2019) van de Provincie Zuid-Holland toe met 10.500, afgezien van eventuele bovenregionale woningbouw (zie ook bijlage B2.1). Realiseer voor de huisvesting van 7.865 oudere huishoudens de volgende woningen:
 - 210 extra plaatsen in een instelling;
 - 1.025 'verpleegzorgplekken': wooneenheden voor mensen met een zware zorgbehoefte (zoals zzp's 5 en 6). Deze plekken kunnen om praktische redenen nabij een bestaande instelling worden gerealiseerd, maar ook op afstand daarvan, nabij een zorgsteunpunt;
 - 5.150 geclusterde woningen*: woningen in een complex met een gemeenschappelijke ruimte (voor zorg, recreatie, ontmoeting) en met een bouwkundig ontwerp dat is afgestemd op de ouder wordende mens (drempelloos, brede doorgangen, ruime doucheruimte, voorbereid op domotica, mogelijkheid tot een onderrijdbaar aanrecht. Deze wooncomplexen kunnen zowel gestapeld zijn, als hofjes;

Woonvorm	Doelgroep (indicatief)	Ontwerpcriteria	Gemeenten					
			B-R	G	K	W	Z	M-H
Plaats in een instelling voor ouderen	Ouderen met een zzp 7 en hoger	Zoals bestaande instellingen	45	95	0	15	55	210
Geclusterd wonen met zware zorg ('verpleegzorgplekken')	Ouderen met een zzp 5 en 6	Zoals bestaande instellingen	115	455	170	50	235	1.025
Geclusterd wonen met middelzware zorg	Ouderen met zzp 4	• nabijheid gemeenschappelijke ruimte, • zonder drempels, • brede deuren en gangen, • ruime doucheruimte • mogelijkheid tot onderrijdbaar aanrecht,	60	145	105	70	70	450
Geclusterd wonen met mogelijkheid tot lichte zorg	Ouderen met voormalige zzp 1-3, met Wmo of zonder zorgbehoefte	• voorbereid op domotica	680	1.530	930	550	910	4.600
Nultredenwoning		• idem	230	530	320	190	310	1.580

Aanbevelingen:

- Maak een nadere invulling van de eisen die gesteld worden aan de woonvormen. Sluit hierbij zoveel mogelijk aan op de terminologie van de rijksoverheid. Hanteer de terminologie ook bij de woonruimteverdeling en de marketing van woningen in de particuliere sector en bij de monitoring van de ontwikkelingen en bevorder dat alle partijen (ouderenzorg, corporaties, particuliere ontwikkelaars) in de regio deze terminologie hanteren.
- Denk na over locaties voor deze woonvormen. Houd daarbij rekening met de aanwezigheid van voorzieningen en met het schaalniveau van woningcomplexen binnen wijken.
- Houd daarbij ook rekening met lokale verschillen in woonvoorkeuren. Deze verschillen doen zich onder andere voor tussen inkomensgroepen en tussen de gemeenten:
“Vooralsnog ouderen met lagere en lage middeninkomens hebben een voorkeur voor geclusterd wonen. Bij een hoog inkomen blijft men liever 'op zichzelf'. In Bodegraven-Reeuwijk en in wat mindere mate in Zuidplas hebben ouderen een voorkeur voor een 'eigen plek met privacy en rust'. In Gouda en Waddinxveen is men meer op gemeenschappelijkheid gericht, men wil vaker relatief eenvoudig, maar ook sociaal (onder andere in een hofje) wonen. In Krimpenerwaard geeft men de voorkeur voor het 'wonen in de wijk', ook te midden van huishoudens in een andere levensfase” (zie paragraaf 3.5).
 - 1.580 nultredenwoningen met hetzelfde bouwkundig ontwerp als geclusterde woningen, maar zonder gemeenschappelijke ruimte (zie tabel 1).

Tabel 1: Uitbreidingsbehoefte woonvormen voor ouderen in de periode 2020-2040 per gemeente

Het aanbod aan intramurale plaatsen is momenteel te klein. Er staan 219 mensen als urgent wachtend op de wachtlijst van het Zorginstituut Nederland. Hiervan wachten 49 personen langer dan de landelijk afgesproken ('trek')norm.

Aanbeveling:

Ga na of op de korte termijn mogelijkheden zijn om de wachtlijst voor een plaats in een verpleeghuis in de eigen regio te verkorten.

De fysieke invulling van de woonbehoefte van ouderen ('de stenen') dient aan te sluiten op zorg en welzijn. De woonvormen moeten niet alleen gewaardeerd worden door de ouderen, maar ook door de partijen die bij het leveren van zorg en welzijn betrokken zijn. De uitdaging is om 'fysiek' en 'sociaal' met elkaar te verbinden.

Aanbevelingen:

- Bevorder samenwerking tussen gemeente, woningcorporaties en zorgpartijen bij de afstemming van wonen, zorg en welzijn in de regio. Zorg voor een gedragen visie op de ontwikkelingen, voor overeenstemming over de te bereiken doelen en over de wijze waarop deze gerealiseerd worden.
- Bevorder dat zorgpartijen onderling afspraken maken over de verdeling van de geleverde zorg, zodat deze efficiënt kan worden geleverd. De verdeling kan ruimtelijk, maar ook in tijd plaatsvinden.

- Stimuleer dat ouderen die willen verhuizen, dat daadwerkelijk doen. Niet alleen door het realiseren van aantrekkelijke woningen en het geven van informatie, ook door het ontzorgen van de verhuizing. In de sociale huursector kan worden overwogen om ouderen voorrang te geven bij het betrekken van een geschikte woning, wanneer zij een eengezinshuurwoning achterlaten.
- Stimuleer dat ouderen die in hun huidige woning willen blijven wonen dat kunnen doen, door hen een 'blijverslening' aan te bieden, waarmee de woning voor hen meer geschikt gemaakt kan worden. Deze regeling wordt verstrekt door het Stimuleringsfonds Volkshuisvesting (SVn) en moet worden toegewezen door de gemeente of de provincie.

Geestelijke gezondheidszorg en maatschappelijke opvang

De geestelijke gezondheidszorg in Midden-Holland is sterk geëxtramuraliseerd. Er zijn binnen Midden-Holland geen intramurale plaatsen meer; cliënten met een zeer zware zorgvraag kunnen deze alleen krijgen buiten de regio. Wel zijn er circa 200 mensen woonachtig in een beschermende woonvorm, waarbij een verschuiving plaatsvindt van Beschermd wonen naar locaties voor minder zware zorg, zoals Beschut wonen* en Gewoon thuis* (met ambulante begeleiding).

In de afgelopen drie jaar is de wachttijd voor een beschermende woonvorm flink toegenomen, van 7,5 maand naar 1,5 jaar. Een lange wachttijd en de krapte aan beschikbare plaatsen levert zowel problemen op bij het bieden van de juiste zorg als in de woonomgeving van mensen met geestelijke gezondheidsproblemen. Dit komt onder andere tot uiting in een sterke toename van het aantal meldingen over overlast en onveiligheid.

Ook de maatschappelijke opvang is gebaat bij een verruiming van mogelijkheden voor uitstroom uit de opvang. Voor de mensen die geen begeleiding nodig hebben, omdat zij goed zelfstandig kunnen wonen maar wel een acute woonbehoefte hebben, zijn (tijdelijke) woonvoorzieningen nodig. Zo kunnen zij buiten de maatschappelijke opvang worden geholpen.

Aanbevelingen:

- Het aantal uitstroombmogelijkheden uit Beschermd en Beschut Wonen en uit de maatschappelijke opvang dient op jaarbasis met 20 à 25 te worden verhoogd. Dit zou kunnen door het regionale contingent van 68 woningen per jaar dat beschikbaar is voor deze te verhogen naar 90. Indien hiervoor binnen het corporatieaanbod geen ruimte is, dient alternatief aanbod, zoals het realiseren van flexwoningen te worden overwogen.
- De samenstelling van het woningaanbod vanuit het regionale contingent dient volgens de zorgaanbieders meer gevarieerd te zijn. Voor veel uitstromers volstaat een goedkope flatwoning zonder lift, maar voor (eenouder)gezinnen met kinderen ontbreken ruimere woningen. Voor de jongeren zouden kamers al volstaan. Stem de samenstelling van dit woningaanbod meer af op het type huishoudens dat de woningen nodig heeft.

Daarnaast zien verschillende partijen de noodzaak van het vergroten van preventie, om de overlast in de woonomgeving te beperken en de zorgvraag niet te laten escaleren.

Aanbevelingen:

- Vergroot de mogelijkheden van 'low profile' niet-specialistische vorm van begeleiding na afronding van een traject; vergelijkbaar met de 'waakvlamfunctie' voor mensen uit de maatschappelijke opvang. Men houdt, gewenst of niet, een 'vinger aan de pols', ook bij mensen na GGZ-begeleiding en dus ook na het verstrijken van de afsprakentermijn bij een zorgdakconstructie.
- Biedt sociale teams van gemeenten en de maatschappelijke opvang meer mogelijkheden om mee te denken over probleemsituaties, door hen bij gelegenheid uit te nodigen voor overleggen hierover. Nu verergert de problematiek zich soms onnodig, bijvoorbeeld bij betalingsproblematiek in de sociale huursector.
- Initiatieven als het Herstelhuis, waar mensen met GGZ-problematiek gedurende twee weken op adem kunnen komen, dienen vanuit het oogpunt van preventie te worden ondersteund.

Tenslotte zijn op beperkte schaal woonvormen nodig voor mensen met onaangepast woongedrag, waarbij de kans op verbetering klein is.

Aanbeveling:

Voor personen met onaanvaardbaar woongedrag dienen 'skaeve huse', ofwel 'maatwerkwoningen' te worden ingericht: eenvoudige en goedkope wooneenheden in een prikkelarme omgeving op afstand van de bestaande woonwijken.

Ook kan de wijze waarop de zorg is georganiseerd worden aangepast zodat deze meer aansluit op de zorgvraag.

Aanbeveling:

- De zorg voor mensen met verward gedrag is volgens verschillende partijen te veel 'systeemgericht'. Men eist dat cliënten vastgelegde procedures en routes langs bepaalde loketten volgen. Voor zowel de cliënten als de hulpverlener heeft het de voorkeur om één aanspreekpunt te hebben met een brede bevoegdheid (huisvesting, werk en inkomen, schuldenproblematiek). Probeer de zorg zo te organiseren dat de cliënt ervaart geholpen te worden. Het aanstellen van een persoonlijke coach kan daarbij helpen.

Zorg voor mensen met een verstandelijke beperking

De mate van extramuralisering is bij de organisaties voor mensen met een verstandelijke beperking relatief gering geweest. Dit was vooraf te voorzien omdat zelfstandig wonen de vaardigheid vereist om te kunnen bepalen wanneer hulp of zorg 'op afroep' moet worden ingewonnen. Er zijn enkele kleine stappen gezet waardoor een beperkt aantal mensen met een lage zzp zelfstandig konden gaan wonen,

maar een verdere extramuralisering ligt niet voor de hand. Het aanbod aan woonvormen voor mensen met een verstandelijke beperking in Midden-Holland voorziet in de vraag. Er zijn geen urgent wachtenden, wel wachten medio 2022 24 personen op een locatie van hun voorkeur.

Met het oog op de toekomst is mogelijk lichte uitbreiding van het aantal plaatsen nodig. Bij uitbreiding wordt vooral gedacht aan locaties met een omvang van circa 35 wooneenheden, vooral om de zorg op een betaalbare manier te kunnen organiseren. De vergrijzing onder de doelgroep vraagt in de toekomst om aanpassingen binnen het aanbod, om toenemende mobiliteitsbeperkingen te ondervangen.

Aanbeveling:

De woonlocaties zijn echter sterk gericht op relatief jonge (en mobiele) bewoners, terwijl ook onder deze doelgroep vergrijzing optreedt. Momenteel kunnen minder mobiele mensen met een verstandelijke beperking nog worden opgevangen in een verpleeghuis. Stem bij nieuwbouw of het aanpassen van locaties het ontwerp af op minder mobiele bewoners.

Algemeen

In dit rapport komen de verschillende zorgdoelgroepen afzonderlijk aan bod. Dit betekent echter niet dat zich geen overlappen voordoen in de zorgvraag tussen de zorgdoelgroepen. Zo worden mensen met een verstandelijke beperking die lichamelijke gebreken krijgen opgevangen in een vestiging in de ouderenzorg. Ook de 'waakvlamfunctie' voor mensen die geen formele begeleiding meer krijgen, dient verschillende zorgdoelgroepen. Verder kunnen gemeenschappelijke ruimten bij wooncomplexen door verschillende zorgdoelgroepen worden gebruikt. Hier moet bij de inrichting dan rekening mee gehouden worden.

Aanbeveling:

- Ga na hoe samenwerking tussen organisaties voor verschillende doelgroepen (VV, VG, GGZ) voor verlichting kan zorgen. Denk daarbij zowel aan preventie ('waakvlamfunctie') en aan het bieden van woonruimte. Ook liggen er gedeelde belangen op het terrein van werk, dagbesteding en onderwijs (PROMEN, UWV, bijstand, onderwijsinstellingen). De gemeenten dienen partijen te stimuleren de samenwerking te bevorderen.

In sommige situaties is het lastig een cliënt in te delen in een zorgdoelgroep. Zo is er op individueel niveau soms discussie over de vraag of een zorgvraag bij de Wmo* dan wel de Wlz behoort. Hoe dan ook dient te worden voorkomen dat men eerst in de Wmo-molen meedraait, om vervolgens in een Wlz-traject terecht te komen. Vergelijkbare discussies doen zich voor tussen de GGZ en de verslavingszorg.

Aanbeveling:

- Het verdient aanbeveling over deze twijfelgevallen nadere afspraken te maken en definities aan te scherpen, zodat de zorg versneld geleverd kan worden.

Het opstellen en vaststellen van beleidsnota's is geen garantie voor de daadwerkelijke uitvoering daarvan. Zo is al vaker in beleidsrapporten vastgesteld dat meer geschikte woningen voor ouderen moeten worden gebouwd. Zo mist de ParticipatieAdviesRaad (PAR) in Waddinxveen controle op de uitvoering. "De gemeenteraad is blijkbaar te weinig alert of in staat om de bestuurders hierop aan te spreken".

Aanbevelingen:

- Stel op basis van de aanbevelingen in dit rapport een lokale en regionale uitvoeringsagenda op, waarin de aanbevelingen zijn geprioriteerd en termijnen worden benoemd voor de uitvoering daarvan.
- Werk zoveel mogelijk regionaal, zodat er behalve aan de Raad ook aan de gemeenten in de regio verantwoording moet worden afgelegd. Regionale afstemming is ook nodig om de ambtelijke capaciteit te vergroten. Zo is voor kleinere gemeenten bij grootschalige nieuwbouwprojecten samenwerking met vakgenoten in de regio aan te bevelen om een de vastgelegde doelstellingen te bereiken.

Het geringe aantal vrijkomende woningen beperkt de uitvoering van het beleid voor verschillende doelgroepen. Sociale teams ervaren dat vooral voor jongeren de positie op de woningmarkt uitzichtloos is. Het bouwen van nieuwe woningen is niet alleen nodig voor de vele woningzoekenden in den lande; een groter aantal vrijkomende woningen komt ook ten goede aan ouderen en mensen met geestelijke gezondheidsproblematiek en in de maatschappelijke opvang.

Aanbeveling:

- De mogelijkheden van individuele gemeenten om woningbouw te versnellen, zijn beperkt. Gemeenten dienen niettemin bij te dragen door te lobbyen bij de Rijksoverheid door de uitgesproken nieuwbouwambities van harte te ondersteunen en door alvast plannen te maken voor de invulling van de toekomstige nieuwbouw, zowel met betrekking tot typen woonvormen per locatie als de mate van clustering van doelgroepen.